

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Christianshavns
Apothek

1707 ✕ 1907

1STE MARTS

CHRISTIANSHAVNS
APOTHEK

1707 • 1STE MARTS • 1907

E. DAM:

CHRISTIANSHAVNS APOTHEK

1707—1907

TIL MINDE OM 200 AARS VIRKSOMHED

UDGIVET AF

V. PEDERSEN & JUULMANN

KØBENHAVN

TRYKT I CITYTRYKKERIET

MCMVII

I.

DEN i det væsentlige endnu gældende Forordning om *Medicis* oc Apotecker etc., som paa Dansk, Tysk og Latin udstedtes den 4. December 1672, indeholdt i sin femogtyvende Paragraf følgende kongelige Løfte: Saa lenge de Apotecker, som nu ere i Voris *Residentz* Stad Kiøbenhaffn u-straffeligen ere *providerede* med gode Vare oc *Materialier*, saa at Indvaanerne nocksom dermed kunde være betient oc forsiunet, oc ingen med Billighed der offver kunde haffve at klage, skal det, indtil paa videre Allernaadigste Anordning, forbliffve ved det Tal, som nu her i Staden er, oc ey fleere Apotecke her sammesteds tilstedis, de nu værende til Affbreck oc betryck.

I det nævnte Aar var Kristianshavn endnu en selvstændig By, men to Aar senere bestemtes det, at denne Stad skulde inkorporeres og indlives i København; i Løbet af de følgende Aartier fuldbyrdedes Sammensmæltningen mere og mere; Kristian den Femtes Forordning af 1672 maatte nu ogsaa gælde for Kristianshavn med Hensyn til Antallet af Apoteker i Residensstaden; men den Forøgelse i Indbyggerantal, som denne ved Indlemmelsen havde modtaget, fristede snart Ansøgere, der mente, at København nu maatte trænge til et femte Apotek.

Siden 1699 levede i Kallundborg som Ejer af Apoteket der *Bartholus Ferdinand Kyblich*. Han var Søn af Hofguldsmed Ferdinand Kyblich og hans Hustru Karen Bertelsdatter, som i København ejede tvende Gaarde beliggende næst op til hinanden udi en Række, den ene paa Østergade og den anden i (lille) Kongensgade.¹⁾ Kyblich havde giftet sig med sin Formand Frederik Aagesen Gjerulfs Enke, Hedevig Tomasdatter, med hvem han levede i Ufred, indtil hun døde 30. September 1704. Med forskellige Borgere, der i Kallundborg gjorde Indgreb i Apotekerens Handelsret, laa Kyblich i Proces; Forretningen har ikke været stor; da dens Indehaver forgæves havde søgt at udvide den ved Erhvervelse af Privilegium som Herberger, har han omsider fattet den Tanke at forlade den By, der ikke vilde blive hans Velfærds Hjemsted.

Hans Moder bad i sidste Halvdel af 1705 Kongen om, at hendes Søn maatte flytte sit Apotek til København eller Kristianshavn, hvor et Apotek vel gøres fornødent, saasom han umuligt kan nære sig i Kallundborg, formedelst ham sker Indpas i hans Vinhandel; samtidig ansøgte Kyblich selv om at faa Eneret som Vinhandler i Kallundborg eller at maatte flytte til Hovedstaden;²⁾ med korte Mellemrum, den 20. August, den 5. September og den 21. Oktober gentog han sine Ansøgninger, som nu ikke mere findes; derimod er bevaret et nyt Andragende af 10. November 1705, hvilket lyder saaledes:

Stormægtigste Monarch

Allernaadigste Arve Konge og Herre.

Udj Allerdybeste vnderdanighed Nedkaster Jeg mig for Eders Kongl: Maj^{ts} Naade Trone, med denne min Allerunderdanigste *Suplique*, at Eders Kongl: Maj^t ville udj Naade ansee, minne forhen Indgifne 3de *Supliques* af 20. Aug., 5. September og 21. October, hvor udj Jeg Allerunderdanigst haver Ansøgt hos Eders Kongl. Maj^t med vedmodig Bøn og Begierring, at ieg maatte forfløtte mit *Apoteche* fra *Calundborg* her hied till *Kiøbenhavn* og paa *Christianshaun*. Ellers allernaadigste Arve **Konge** og **Herre** er Jeg i Grund og *Tutalle Ruinered*, saa som ieg v:mulig Kand *subsistere* eller holde *Apoteched* ved ligge udj *Callundborg*, formedelst Indbyggernis Slette Tilstand som ud af *Magistratens Erchlering* paa min Indgifne *Memoriall* til Dennem kand Erfares som Allerunderdanigst er Indlevered til Eders Kongl. Maj^t tillige med min *Suplique* af 21de *October* sidst afvigte; Og saa som der er Ichun firre *Apotecher* udj Eders kongl Maj^{ts} *Residentz* *Kiøbenhavn* og blef Indretted *A.^o 1672*: og ingen paa *Christianshavn* og er Indbyggerne sammestedz till stoer gaufn og Nytte i paakommende hastige Svagheeder, Og Indvaanerne paa *Christianshavn* ønskede og Hierttel: Eders Kongl: Maj^t ville forunde Dem dend Naade, at der maatte blifve Et *Apotech* Opretted; Og som Jeg haver fornømed udj Eders kongl. Maj^{ts} Cancellj, at minne Allerunderdanigste *Supliques* tillige med Eders Kongl. Allernaadigste *ordre* og befalling till ded *Medicinsche Facultet*, og allerede Eders Kongl. Maj^t Allerunderdanigst *Referered*, Allernaadigste Arfve Konge Og Herre Ansee doeg i Naade og Barmhierttigheed Eders Allerunderdanigste vndersaat og *Suplicant*, som udj Langsomel. tiid haver væmodigst *Solisitered* om Eders Kongl. Maj^{ts} større Naade. Hvorfor sieg hermed udj Allerdybeste vnderdannigheed, vill Nedkaste mig, udj dend Fromme Gudz og Eders

Kongl. Maj^{ts} større Naade, hvorpaa Jeg mig Alleene fortrøster; Dend fromme Gud Opholde steedtz Eders Kongl Maj^{ts} og Kongl Arfve Huus udj Ald Kongl Floer og velstand, hvortil ieg hiertel schal beede; Will saa herpaa Allerunderdanigst forventte Eders Kongl Maj^{ts} Allernaadigste Bønhørelse Og Naadige Svar; Og Jeg till min Døed at forblifve

Eders kongl: Maj^{ts}
Allerunderdanigste
Undersaatte og
Ringeste
Tienner

Kiøbenhavn

Den: 10. Novembr. 1705.

BARTHOLUS KYBLICH.³⁾

Kyblich opnaaede ved sine Ansøgninger foreløbigt, at Kongen den 9. Oktober 1705 tilskrev sine Livmedici, Henrik a Møinicken, Johan Conrad Wolfen og Johan Justus Bøhm, det velædle og høj-lærde medicinske Fakultet ved Københavns Universitet samt de københavnske Læger Filip Hacquart den ældre, Markus Heerfort, Johan Eichel, Kristoffer Lahme, Reinholt Wagner, Filip Hacquart den yngre og Johannes Buchwald. Kongen meddelte disse Mænd, at adskillige havde ansøgt om et Privilegium paa et Apotek udi Kristianshavn at indrette og holde, derfor var det hans Ønske, at de nævnte Læger rettede deres Lejlighed efter paa en belejlig Tid og Sted at sammentræde, da med hverandre overveje, om det skulde være fornødent, at foruden de fire Apotekere, som var i København, der blev beskikket et Apotek paa Kristianshavn, og med forderligste tilstille Majestæten deres Betænkning.⁴⁾

Herpaa svarede Lægerne den 16. Oktober:

Efter Eders Kongl. Maj^{ts} Allernaadigste Befaling daterit paa *Friderichsberg* Slott den 9. *Octobr.* 1705. haver Vi Naadigst anbefalede *Medici* med allerunderdanigste *veneration* hørsommeligst læst, og overvejet des Jndhold, om dett Skulle være fornøden, att foruden de fire *Apotheker*, som ere udi denne Kongl. *Residentz* Stad, der blev beskicket et *Apothek* paa *Christianshaun*;

Da ere Voris uforgribelige underdanigste tancker, att dett vell icke synes saa gandske fornøden, der at oprette et Nytt *Apothek*, med mindre der bliver *reflexerit* paa Broens optrækning, som somme tider kunde være til hinder, att man ey da kunde saa hastig komme derover her ind, eller, did ud herfra Kiøbenhavn, om nogen hastig *Casus* dett skulle endeligen udkræve; thi ellers haver det, icke

saa stor hast. Derforuden Skulde vell icke een *Apotheker* der saaledes Sig kunde opholde, at han kunde, tillige med sin husholdning, vedbørligen forsyne Sitt *Apothek* med alle fornøden og aldels døgtige *medicamenter*; falder derfor Vores allerunderdanigste tancker, saafremt dett saaledis Allernaadigst behager Eders Kongl. *Maij^{tt}*, att den forhindring ved Broens optrækning kunde med mindre bekostning, og dog til *Christianshauns* Indbyggeris gode og tieniste mageligen forekommes, dersom *Apothekerne* her af Byen, motte med Eders Kongl. *Maij^{tt}* Allernaadigste Tilladelse og Befaling forskaffe en døgtig *Provisorem* derpaa steden, med forsvarlige, og høist fornøden *Medicamenter*, att bruge udi hastige Sygdommer, indtil een *Medicus* kunde did komme, og efter Sygdommens tilstand og beskaffenhed *ordinere* hvis derudi Videre behøvedes.

Indstillende alting allerunderdanigst til E. K. *Maij^{tt}* egen Allernaadigste Behag og Villie.³⁾

Man ser af denne Erklæring, at Datidens Kristianshavnere var afskaarne fra landfast Forbindelse med København og denne Byes Apoteker under Broens (Knippelsbros) »Optrækning«. I Følge kongelig Anordning oplukkedes Vindebroen om Formiddagen mellem 6 og 7, om Eftermiddagen mellem 12 og 1; ved disse Tider maatte da passerende Skibe se at slippe igennem, hvis de da ikke vilde betale en forhøjet Afgift for Gennemfarten; paa disse samme Tider var det da ikke godt for Beboerne paa den anden Side Broen, om nogen »hastig *Casus*« gjorde Bud til Apotek eller Læge nødvendig. Selv om man havde Hastværk, naar Broen var nede, maatte man tage den med Ro under Farten over den, eftersom den nævnte Anordning paabød, at hvo, som jager eller kører hastelig med en Vogn derover, maa straffes eller pantes for en Rigsort.⁵⁾

Efter at Lægernes Svar var indgaaet, indstillede Konseillet til Kongen, at saafremt ikke en af Stadens fire Apotekere selv vil udflytte og holde sit Apotek paa Kristianshavn, kunde det vel bevilges Kyblich at oprette et Apotek der, og denne Indstilling stadfæstedes af Kongen.³⁾

Dernæst udstedtes den 23. Februar 1706 et Kongebrev til os elskel. ædle Gregorius Fleischer, Johan Gottfried Becker og Michael Scharffenberg, Apotekere i Kiøbenhavn saa og Cecilia afg. Kristoffer Heerforts, Apotekerske sammesteds. I Brevet stod: Saa som Christianshavns Bye merkeligen paa Jndbyggere haver tiltaget siden A^o 1672, da Voris Elskel: Kiere H^o Fader, Sal: og Høilofflig Jhukommelse, allernaadigst haver bevilget, at det ved det Tal af fire *Apothekere* Her i Voris Kongl: *Residentz* Stad, Kiøbenhavn, indtil paa

videre Allernaadigste Anordning kunde forblive; saa have Vj Allernaadigst for Got befundet, at i bem^{te} Christianshavn bliver indrettet og holdet et Dygtigt *Apotheke*, hvor Jndbyggerne i een Hast kunde bestille og bekomme hvis *Medicamenter* de kunde behøve, og icke Have fornøden dennem saaviit fra Haanden, helst om Natter tide, her inde i Staden at bestille og hænte, som en *Patient* undertiden icke vel skal kunde bie efter; thi er Voris Allernaadigste Villie og Befaling, at J til Os med forderligste indgiver eders Allerunderdanigste erklering, om en af eder selv vil udfløtte og holde sit *Apotheke* paa forbem^{te} Christianshavn, men i fald ingen af eder sig der til skulle ville forstaa, ville Vi Allernaadigst bevilge en anden Dygtig *person* et *Apotheke* der at holde.⁶⁾

Apotekerne havde deres Svar paa rede Haand, det afgik — paa Tysk — allerede den 26. Februar; de takkede Kongen, fordi han havde meddelt dem sin Villie, at der kom et *Officinam Pharmaceuticam* paa Kristianshavn; iøvrigt henholdt de sig til en Supplik, de allerede havde tilstillet Kongen den 15. Oktober 1705 eftersom »nun **Allergnädigster** Erb König und Herr einem jeden von uns wegen der vielen und grossen darzuerfordenden unkosten zu schwer fallen wurde eine dergleichen [Apotecken] dahin zu transportiren, oder einzurichten, und können wir weiter nichts, als alles in Jhro Königl: Mayst: Willen allergnädigst bewendt zulassen.«

De vedlagde en Kopi af den omtalte Ansøgning, som Rygtet om Kyblichs Planer havde fremkaldt, og i den stod der:

*Allerdurchleuchtigster, Grossmächtigster,
Allergnädigster Erb König und Herr.*

Ewer Königl: Mayst: in Allerunterthänigkeit vorzutragen haben wir nicht umbhin gekönt, weil wir in Erfahrung gekommen, dass der *Apothecker* in *Callundborg* Nahmens Barthold Küblig durch ein Gesuch die funffte *Apotecke* auf *Christians-Haffen* aufzurichten, Jhro Königl: Mayst: an die Vier *Apothecker* in *Copenhagen* allergnädigst gegebene *Privilegia* zu verändern, sich unterstanden.

Wann nun, **allergnädigster** Erb König und Herr, wir Vier bishero gute und wollenkommene *Apothecken* gehalten, so dass nicht allein die gantze Stadt sondern das gantze Land damit versehen gewesen, und Niemand darüber geklaget; wie denn auch die *Facultas Medica*, von welcher wir Jährlich *visitiret* werden, frey wird bezeugen können, dass unsere *Officinen* so woll eingerichtet, und versehen, dass

nichts darüber zu klagen, welche also bey gleiche zu halten uns sehr schwer fallen würde, wann mehr *Officinen* aufzurichten solte erstattet werden, denn alsdenn ein *Barbaries* einschleichen, und unsere *Officinen* denen *Holländischen* und *Italienischen*, die in Europa nur gar schlechtes Lob haben, würden gleich werden, da hingegen die unsrigen den berühmtesten in Teutschland bis hero nichts bevoregeben, sondern vielmehr übertreffen. Wie denn auch selbige unsere *Officinen* denen Einwohnern zur Beqvemlichkeit mitten in der Stadt liegen, dass die auf *Christians* Haffen solche so nahe, als die in der Norder, und Wester Strasse auch bey dem Castel hin aus wohnende, bey sich haben.

Als gelanget an Ewer **Königl: Mayst:** unser allerunterthanigstes Ersuchen, Sie geruhen in Königl: Gnaden solches zuerwegen, in Ansehung, da wir mit Jhro Königl: Mayst: so woll als dero hohen Vorfahren Privilegiis bey der Zahl der Vieren *Apotheckern* zuverbleiben, begnädiget seyend, und uns allergnädigst dabey zuerhalten.⁷⁾

Imidlertid var der dukket op en ny Aspirant til det nye Apotek, nemlig Dr. med. Peder Balslev, Søn af Læge og Apoteker i Odense Kristoffer Pedersen Balslev og Karen Riisbrigh; han levede som Læge i London og anbefaledes til Apotekerstillingen af den danske Af-sending i England Iver Rosenkrantz og af flere andre.⁸⁾ Den 30. Marts 1706 skrev Kongen til det medicinske Fakultet om at henvende sig til ham og sørge for, at han, i Fald han havde Lyst til Stillingen, med forderligste kom hid, hvorefter Fakultetet med Flid og i Overværelse af Byens Apothekere skulde eksaminere baade Balslev og Kyblich; siden forlangte Kongen Fakultetets Betænkning om, hvilken af de to Eksaminander, det fandt dygtigst og bedst erfaren.⁹⁾

Heller ikke denne Gang lykkedes det at faa afgjort Spørgsmaalet om Apoteket paa Kristianshavn. Kyblich blev eksamineret, men ikke befunden dygtig nok; om Balslev oplyses følgende i en Skrivelse af 2. Juni 1706 fra det medicinske Fakultet til Kongen.

Fakultetet meddeler, at det straks efter Modtagelsen af Kongens Befaling den 30. Marts havde sat sig i Forbindelse med Balslev, der svarede, at, dersom det var Kongens Villie, at han skulde oprette et Apotek paa Kristianshavn, vilde han gærne lade sig eksaminere af Fakultetet som Praktikus, men ej som Apoteker, saasom han underdanigst formente, det hannem ikke kunde være anstændigt, at han, der i saa mange Aar havde praktiseret, skulde nu undergive sig en Eksamen i Apotekerkunsten, den han burde at vide, førend han sig i nogen Praksis indlod. Fakultetet berattede Kongen dette, idet det tilføjede, at det ikke af Balslevs Skrivelse havde kunnet fornemme videre hans Mening og Tanke.⁸⁾

Paa ny supplikerede Kyblich om det heftigt eftertragtede Apotek i Hovedstaden, og Kongen bad Fakultetet og Apotekerne i København om igen nøje at eksaminere Ansøgeren efter den seneste om Apotekerne udgangne Forordning for at se, om han befandtes udi sin Apotekerprofession dygtig og erfaren til sin Tjeneste.¹⁰⁾ Den 25. Januar 1707 udstedte Fakultetet og de tre københavnske Apotekere følgende Erklæring:

Efter Eder Kongl: *Majestets* allernaadigste Befalling af dato d. 13. *Novemb.* 1706: hafver vi underskrefne for os ladett kalde Bartholus Ferdinandi Kyblich, Apoteker udj Kallundborg, hannem paa ny nøje *examineret*, og befundett, at hand bedre hafver Erkyndiget sig j eet og andett, som hand ej widste j forrige *Examine* at giøre rede for, saa hand siunes nok j wore Tancker, at kunde være beqvem till at oprette oc forestaa et Apothecke paa Christianshafn saa fremt hand hereffter med flid will tage sine sager j agt, som han Jligemaade hafver lovet og forsikrett. formoder saaledis Eders *Kongelig Majestets* Allernaadigste befalling af os allerunderd. at være Effterlefvett, forblifvendis stedse Eders Kongelig *Majestets*

Allerunderdanigste troe tienere
og Arve Undersaatte

H. MULE.   OLE WORM.   G. FLEISCHER.   J. G. BECKER.
M. G. SCHARFFENBERG.

Tre Dage efter at denne Erklæring var udstedt, søgte Kyblich endnu en Gang det attraaede Privilegium, og nu naaede han sit Maal.¹¹⁾

DEN 1. MARTS 1707

udstedtes nemlig for ham det første Apotekerprivilegium for Kristianshavn; det lød saaledes:

F. 4.

G: A: V: At Vi Allernaadigst have beskikket og forordnet, saa og hermed beskikker og forordner *Bartholom Ferdinandi Kyblich* til at være *Apotheķer* udi Christianshavn, hvortil hand af *Facultate Medica* og *Apotheķerne* i Voris Kongelig *Residentz* Stad Kiøbenhavn in examine er dygtig befunden; thi skal hand være os, som sin *Absolut* og *Souverain* Arve Konge og Herre, huld og tro, Voris og Voris Kongel: Arvehusets Gavn og Beste søge, Vide og ramme skade

og forderv af yderste magt, evne og formue hindre, forekomme og afværge; Udi særdelighed skal hand tilforpligt være, eet Velbestilt og forsvarligt *Apotheke* der i Christianshavn at oprette og ved lige holde, og sig efter seenist om *Apothekerne* Allernaadigst udgangne forordning og Anbefalede *taxt*, som det een Ærlig, tro og oprigtig *Apotheker* egner og Vel anstaar, i allemaader at rette og forholde, efter den Eed hand Os derpaa Allerunderdanigst Giort og aflagt haver, og hand agter at ansvare og bekiendt være; Hvor imod Vi Allernaadigst haver bevilget, at for^{ne} *Bartholus Ferdinandi Kyblich* maa nyde hvis *privilegier* og friheder, som hem^{le} *Apotheker*-Forordning ommelder og hannem tillader at nyde, derved og Os Elskel: *Præsident*, Borge-mestere og Raad hersammesteds hermed Allernaadigst Anbefales hannem tilbørligen at handthæve og forsvare. Forbydendes *etc.*¹²⁾

Da Kyblich lykkelig og vel var bleven Indehaver af sit nye Privilegium, lod han den 28. Marts paa Kallundborg Byting læse en Tillysning om, at han den 30. i samme Maaned vilde holde offentlig Avktion i sin Gaard over en Del Husgeraad og Løsøre; han opfordrede endvidere dem, som sig med nogle Medikamenter af hans Apotek behøver imod billig Betaling, før han til næstkommende Paaske dem indpakker og bortfører fra Byen, vil behage at indfinde sig hos ham inden den angivne Tid; endelig bekendtgør han, at fattige og svage Folk, som behøver Medicin og ej for Fattigdom og Armod kan betale, kan komme til ham i hans Apotek fra den 11. til den 15. April, saa skal der uden Betaling blive meddelt dem Medikamenter, saa vidt de til deres egen Nytte og Brug dem nødvendig behøver.¹³⁾

Ved Skøde af 20. Juni 1707 afhændede han Apotekergaarden i Kallundborg til Borgmester Bras.¹⁴⁾

Sit Apotek paa Kristianshavn indrettede han i Brændevinsbrænder Niels Joensens Gaard, Langebrogade Nr. 10, nuværende Brogade Nr. 21.¹⁵⁾

Ret længe kom Kyblich ikke til at nyde Frugten af sin Forflyttelse; han døde i Slutningen af 1711 og nedsattes 3. December i Vor Frelsers Kirkes Begravelse Nr. 111 under Orgelværket; han var i dette Pestaar det her begravne 1252. Lig, hans Søster, der begravedes i samme Kirke 16. September 1711, var det 1070.¹⁶⁾

Kyblichs Efterfølger som Apoteker var *Jakob Bartholomæus*, Søn af Apoteker i Roskilde *Jakob Bartholomæus* og Anna Munch; han fødtes 1687 (døbt i Domkirken 8. Marts).

Bartholomæus fik 7. Maj 1712 Bevilling til at fortsætte Kyblichs Virksomhed; han drev Apoteket i samme Hus som Kyblich; det

ejedes 1717 af Skipper Mads Andersen.¹⁷⁾ Imidlertid døde hans Stedfader, Apotheker i Roskilde, Martinus Rahn, seks Aar senere, og Bartholomæus forlod nu Kristianshavn og overtog Apoteket der i Følge Bevilling af 23. Maj 1718. Apoteket paa Kristianshavn var da lukket i flere Aar.

I Aaret 1723 søgte nu Apotekersvenden, Destillatør i København, Tobias Wirth, om Privilegiet paa Kristianshavn. Han fremlagde sit Eksamensbevis af 20. Marts 1721 og Apotekerne Gottfried Beckers (Hofapoteket) og Andreas Winthers (Løveapoteket) Erklæringer om hans *Capicité* og Erfarenhed; desuden bad han om at maatte nyde den Frihed, som Apotekerne i de smaa Stæder nød, at brygge Leydnerøl og sælge det pottevis til de fattige syge, som ikkun har faa Penge, hvorved han mente at holde Apoteket i bedre Stand end sin Formand.

Ansøgningen anbefaledes af Doktorerne Franckenau og Buchwald, paa det Byen desto bedre kunde blive forsynet med Medikamenter. Københavns fire Apotekere indstillede, om Bartholomæus maatte forundes sit Privilegium af 1712 fremdeles, saasom han endnu vilde bemøje sig samme at maintainere og til den Ende vilde indrette et nyt, upaaklageligt Apotek. Det blev da besluttet, at det skulde forblive ved den gamle Bevilling, og Oversekretæren Frederik Rostgaard fik 6. Oktober 1723 Besked om at tilskrive Magistraten, at den tilholdt Bartholomæus at nedsætte sig paa Kristianshavn saa betimeligt, at hans Apotek kunde være forsynet og i fuldkommen Etablissement inden næste Paaske, saafremt han ikke vilde have sit Privilegium forbrudt; hertil erklærede Bartholomæus sig villig.¹⁸⁾

Han har nu formentlig straks slaæet sig ned i den Ejendom, som endnu er Apotek, og som han snart efter købte af Svend Svendsen, Ekvipagemester ved det kgl. oktroierede dansk-ostindiske Kompagni, denne afstod ham en Del af sin øvrige Grund og Vaaninger (Skøde 16. Januar 1725, Maalebrev 19. s. M., Grunden 1371 □ Alen stor).

I Følge en Vurdering af 24. Marts 1724, da Gaarden beboedes af Oberst Zepelin, bestod den til Gaden i 14 Fag med Indkørsel af et Portrum og var af Bindingsværk, dog den første Etage til Gaden Grundmur, den havde fri Stolpe til begge Naboer. Forhuset var 2 Loft højt med en Kvist paa 2 Fag og Kælder under 12 Fag. I Gaarden stod et Sidehus paa 17 Fag, 2 Etager højt med Kvist over 3 Fag, Kælder under 6 Fag, Mur- og Bindingsværk, desuden et Tværhus paa 9 Fag, 2 Loft højt med Kvist over 3 Fag, ligeledes Mur- og Bindingsværk; dette Baghus angaves at være »udi maadelig god Stand«, de øvrige Bygninger »i Stand«. Logementerne i Huset var en Stue, beklædt med forgyldt Læder, nogle andre med Panel, Resten

med bare Vægge; der fandtes Stald til 4 Heste samt vel indrettet Køkken; Ejendommen takseredes til 3000 Rdl. kurant og et forsvarligt Pant for 2400 Rdl. kurant.

Den til Gaarden hørende Bryggefrihed solgte Bartholomæus senere efter kongelig Dispensation til Bryggerlavet.

Bartholomæus fik 3. Maj 1717 og 21. Januar 1732 ved kongelige Resolutioner Konsumtionsfrihed paa 2 Okshoveder fransk Brændevin, 2 Okshoveder fransk Vin og 1 Okshoved Vineddike om Aaret.

De københavnske Apotekere havde i Modsætning til deres Kolleger udenfor Hovedstaden ikke Ret til at drive Vinhandel. Bartholomæus søgte derfor i 1724 om at maatte til Apothekets Vedligeholdelse udsælge et Glas Vin til hvem samme hos ham maatte forlange, hvilket kunde være ham en stor Hjælp til hans Subsistens og tilvejebringe Udgifter til at forsyne Apoteket med gode og forsvarlige Medikamenter. Kancelliet indhentede Københavns Magistrats Erklæring i Sagen og fik den tilsendt under 27. November; den udtalte, at Supplikantens Ansøgning om Frihed til at skænke Vin i sit Hus, hvori han havde et Apotek, var stridende mod de Vintapperlavet meddelte Artikler, som befalede, at ingen maatte bruge eller sig af denne Handel ernære, uden han havde lært Professionen, der paa vundet sit Borgerskab og var bleven indskrevet i Lavet; Apotekeren opfyldte ingen af disse Betingelser. Magistraten beklager, at hans Næring ved Apoteket kun var ringe, men derfor kunde der ikke med ham have større Medynk, saa som ham ikke kunde være ubekendt, hvorledes en Mand derved kunde leve, førend han det antog og sig der nedsatte; thi for nogle Aar siden havde han ligesom nu dette Apotek, men da forlod han samme og nedsatte sig i Roskilde, hvorfra han igen har begivet sig og paany antaget sig Kristianshavns Apotek, altsaa har han utvivlagtigt maattet lære saa meget i den Tid, han tilforn var boendes her, at han letteligt forud kunde slutte hos sig selv, om han nu derved kunde subsistere uden at søge det, som skulde skade hans Medborgere, eller ikke. Stadens Borgmester og Raad skulde ellers formene, at som Supplikanten ved Apoteket nød de samme Friheder udi adskillige Tilfælde som andre Apotekere i Byen efter deres Privilegiers Tilhold, skulde han da og vel kunne ernære sig derved, om han ellers vilde beflitte sig paa at holde gode og sunde Varer til Fals. Endvidere fremhævedes det, at der paa Kristianshavn boede En, som havde nedsat sig der med kongelig Tilladelse, skænkede Vin og holdt aaben Kælder, og han kunde næppe vinde Brødet ved denne Handel; skulde nu Supplikanten faa lige Frihed med ham, blev det endda slettere, og formodentlig maatte

det omsider forvolde begge deres Ruin. Som Følge af Magistratens Erklæring fik da Bartholomæus sin Ansøgning afslaaet.¹⁹⁾

Om Apotekets ringe Omsætning foreligger der en anden Oplysning i en Erklæring, som formentlig er afgiven i Anledning af den kongelige Konfirmation af 2. Januar 1733 paa Apotekerordinansen af 4. December 1672. Erklæringen er afgiven af Københavns Magistrat den 22. Oktober 1732 og udtaler, at foruden de fire Apotekere, som stedse (!) haver været privilegerede udi København, har der og Aar og Dag været en paa Kristianshavn, som vel haver haft kongelig allernaadigst Bevilling til at holde Apotek samme Steds, men ikke paa den Maade var privilegeret, som de fire her udi Staden, nemlig at ingen flere af dette Slags sig tillige der maatte nedsætte; og som heller ikke flere Apotekere paa Kristianshavn end en vel kunde ernære sig, saa var det heller ikke venteligt, at nogen bemøjer sig derfor. Naar dette ikke skete, saa havde den ene, som bor der, sig ikke at besvære, og blev han altsaa heller ikke anderledes ved de fire i Staden behandlet, end det skete under dem selv og med den ene ligesom med den anden, nemlig at hver for sig antog og modtog enhver med sine Varer at fornøje, som hannem derom søgte, og derimod savnede den Debit paa samme, som han ikke kunde faa og en anden i dens Sted havde.²⁰⁾

Ved Konfirmationen af 1733, der opretholdt den gamle Bestemmelse om fire Apotekere i København, bestemtes det da ogsaa: Dog skal den paa Kristianshavn boende Apoteker, for saa vidt Tallet angaar, ej ved dette Vores allernaadigste forundte Privilegium præjudiceres.

Bartholomæus søgte endnu en Gang at forbedre sine Omstændigheder. I Begyndelsen af 1735 søgte han, som tillige havde kongeligt Privilegium paa at forsyne Søk væsthuset med Medikamenter, om Kongens Tilladelse til at være alene Kvæsthusets Apoteker, eller, om dette ikke kunde akkorderes, han da maatte forflytte sit Apotek til Kongens Nytorv, hvorimod Kristianshavn kunde være igen tilfælles for alle Apoteker i København. Som Grund til Ansøgningen anfører Bartholomæus kort og godt, at han paa Kristianshavn har ingen Næring og altsaa der ikke kan subsistere.

Generalkommissariatet for Søetaten fik denne Ansøgning til Erklæring, og bad (12. Juli) Københavns Magistrat udtale sig, om der maatte være flere end fire Apoteker i København, samt om hvor længe Bartholomæus havde opholdt sig i Roskilde. Af Magistratens Svar af 27. Juli ser det ud, som om det har været Bartholomæi Mening at flytte Apoteket til Kvæsthuset. I øvrigt meddeler det de bekendte Forhold om Apotekerens Ophold i Roskilde og oplyser lige-

ledes, at det under de givne Betingelser var forment flere end de fire eksisterende Apotekere at nedsætte sig i København; som den Øvrighed, der skulde have tilbørligt Indseende med, at Forordningen af 1672 skete Fyldest, tilføjer Magistraten om dem: Og da de hidindtil har konserveret sig derved, saa var det at ønske, det og fremdeles maatte kontinuere, paa det de kunde leve og den ene ikke skulde være Aarsag i de andres Undergang. Den 5. September kunde Generalkommissariatet derefter tilskrive Bartholomæus:

Hans Kongl: Mayestet har paa vores Allerunderdanigste Forestilling, om hand alleene maa *fournere* den gandske *Medicament Leverance* til de Syge paa Qvesthuuset, den 2. *hujus* Allernaadigst *resolvet* saaledes:

Efter anførte Omstændigheder bevilge vii Allernaadigst, at denne *Apothequer Bartholomæus* denne *Leverance* af *Medicamenter* til Søe-Qvesthuset maa forundes, saa længe hand de der værende Syge med gode og dygtige *Medicamenter* upaaklagelig forsyner. Men hands Anden Ansøgning, om at indfløtte med sit *Apoteque* fra *Christianshafen* ind i Staden kan hannem ei vorde *acorderet*,

hvilket vi *Sr Bartholomæi* til behørig Efterlevelse meddeele, saa og derhos *notificare*: at vii i Dag have tilskreven *Doctor Laub*, at han udstæder *recepterne* Alleene til *Christianshafns Apoteque*, og ei til nogen af de andre Apoteker i Staden.

F. DANNESKIOLD SAMSØE.

FISKER.

Lubin. 21)

Havde Bartholomæus end Sorger nok for Udkommet, var der vel ogsaa enkelte Lyspunkter i hans Tilværelse. Saaledes traadte han som den »Stadsapoteker, som længst havde forestaaet *Officinen*«, ind i det 1740 oprettede *Collegium medicum*, hvor han straks fik en hel Del Arbejde med det nye *Dispensatorium* og den nye *Medicinaltakst*, Kollegiet skulde udarbejde, uden at Arbejdet dog fik nogen synderlig praktisk Betydning, idet Taksten vel blev færdig og 1749 approberet for saa vidt det kongelige Hof angik; et nyt *Dispensatorium* udkom derimod først 1772.

Bartholomæus var gift med Katarine Elisabeth Bötticher, Datter af Jovinianus Bötticher, Borgmester og Toldinspektør i Falkenburg, og Elisabeth Rahn, der maaske var Søster til hans Stedfader; hun var Søster til den københavnske Læge Johannes Gottlieb Bötticher, som under Pesten 1711 indlagde sig ikke ubetydelige Fortjenester af Hovedstadens Befolkning.

Paa Apotekets karakteristiske Materialkammer findes endnu bevaret en Malmmortel med Bartholomæus' Forbogstaver i Spejlmonogram og kronet med en Bladkrans; desuden bærer den følgende Indskrift:

A benedictione Divina
et Laboribus indefessis
pronascuntur tandem
divi[t]i]æ A^o 1717.
Wig = 7 L̄ 12 ̄.

Mathias de Place købte Apoteket i 1744 (Skøde 12. Marts) og overtog det til Paaske rette Flyttetid. Købesummen var 8000 Rdl. kurant foruden 200 Rigsdaler i Diskretion til Bartholomæi Hustru; hans Bevilling udstedtes 21. Februar 1744 og konfirmeredes af Frederik den Femte 24. Marts 1747, af Kristian den Syvende 15. Januar 1768. de Place blev født i Kjøbenhavn 1719, hans Forældre var Urtekræmmer Edvard de Place og Dorotea v. Lengercken; Familien formenes at være af spansk Afstamning.

Heller ikke denne Apoteker befandt sig vel paa Kristianshavn. I 1750 skriver han i et Andragende til Kongen, at efter det *roullerende spargement* skal adskillige have anholdt om at oprette et nyt Apotek i København; men ligesom det er tværtimod Apotekernes Privilegier, saa vilde det og præjudicere dem i deres Næring. Hvis Kongen imidlertid heri vilde dispensere, bad de Place om, at han i saa Fald maatte foretrækkes frem for andre i Anledning af, at han havde Haab om at sukke dere Hofapoteker Gottfried Becker, der døde 19. Februar 1750, hvorfor han maatte være betænkt paa at faa et Apotek i Byen. Der som han fik Privilegium paa at oprette et Apotek paa Kongens Nytorv, vilde han gjerne sælge og afhænde Kristianshavns Apotek til den søgende, som sig ellers vilde nedsætte. Dette Andragende blev dog ikke bevilget. Syv Aar senere søger de Place og Johan Gottfried Becker om at faa Leverancen af Medikamenter til Flaaden; de øvrige københavnske Apotekere protesterer og beder om, det maa have sit Forblivende ved den kongelige Resolution af 1743, ved hvilken det fastsættes, at alle Apotekerne skulle nyde lige Deling af Leverancen. I Collegium medicum var Meningerne meget delte. Kancellikollegiet indstillede 13. April 1757, at Kristianshavns Apotek, der daarligt kunde bestaa og hvis Dekadence befrygtedes, i Fredstid maatte nyde Leverancen af Halvdelen og i Krigstid levere Medicin til 8 af de største Skibe, medens Resten deltes mellem de øvrige Apotekere. Om det samme søgte da Apoteket ved Frederiks Hospital, om hvilket det

medicinske Kollegium mente, at det paa Grund af sin afsondrede Beliggenhed ikke kunde haabe nogen Næring. Konseillet tilbagesendte den 12. Maj Sagen til Kancellikollegiet med Tillæg, at man overlod til samme, herom efter Befindende selv at gøre Forestilling.²²⁾

Det blev da 14. Juni 1757 bestemt, at Leverancen til Søetaten skulde deles saaledes, at Kristianshavns Apotek leverede en Trediedel, Hofapotheket og Frederiks Hospitals Apotek tilsammen en Trediedel og de øvrige tre Apoteker i København Resten.

Endnu en Gang blev de Place begunstiget, idet han ved kongelig Resolution af 3. Marts 1767 fik den hans Forgængere tilstaaede Konsumtionsfrihed udvidet til at omfatte 3 Okshoveder fransk Brændevin.

I 1749 var de Place bleven udnævnt til virkelig Kammerassessor, og i en Aarrække fungerede han som Ældste for St. Petri Kirke.

Vel sagtens for at hjælpe paa den knappe Indtægt af Apoteket blev Assessoren Interessent i og Direktør for Salpeterværket i Hillerød, hvilke Stillinger imidlertid væsentligst bidrog til at forværre hans Omstændigheder og bevirkede, at han maatte skille sig ved Apoteket.

Ved Hof- og Stadsrettens Dom af 31. Januar 1785 dømtes han til at indfri den af ham den 11. September 1767 til Hofsmed Peder Møller udstedte Obligation paa 2000 Rdl. med Rente 4 pCt. af den fra 11. December 1777 foruden Sagsomkostninger, ialt 2595 Rdl. Den 4. April mødte Kongens Foged for at afæske Debitor Beløbet, og da de Place erklærede ikke at kunne betale, paastodes der Eksekution i Gaarden med Apotek og Laboratorium samt Vasa, Instrumenter, Materialia, Spirituosa, Simplicia, Komposita med videre, som i Apotekets Pak- og Urtekamre samt Kælder maatte findes og endelig i Debtors Møbler og Effekter næst efter den eller dem, som deri paa lovlig Maade nærmere maatte være berettigede. Der blev da gjort Udlæg i Apoteket med videre samt i Indbo til Beløb af 136 Rdl. 1 fl.

Salpeterværket var imidlertid gaaet ind. Den 11. April 1785 afsagdes en Kommissionsdom, hvorefter de Place skulde betale til Grosserer Jørgen Lyches Opbudsho 90 Rdl. 3 fl. $9\frac{1}{87}$ sk. for hver af de 21 Aktier i Værket, han havde ejet, dertil Renter af Beløbet med 4 pCt. fra 11. December 1782 og i Sagsomkostninger 42 Rdl.; endvidere skulde han til Etatsraad Bruun og Brygger Anchersen betale 15 Rdl. 3 fl. $7\frac{55}{87}$ sk. for hver af sine 21 Aktier med 4 pCt. Rente fra 29. December 1783 og 21 Rdl. i Omkostninger. Fogden mødte igen paa Apoteket den 9. August; de Place kunde ikke betale de 2516 Rdl. 13 sk. , der krævedes, men var villig til at bortsælge sit Apotek ved Avktion. Efter at have angivet den i Apoteket staaende Prioritet til 13200 Rdl. fremkom Apotekeren med en Fortegnelse over Beholdere og Instrumenter i Apotekets forskel-

lige Rum. Et Pakkammer paa 2. Sal til Gaden blev forsegleet, medens Apotekeren ellers fik Adgang til at bruge af de øvrige Forraad saa meget, som var nødvendigt til at holde Apoteket i Drift; han lovede derhos, at dette skulde blive absolut bortsolgt ved Avktion inden 14 Dage. Atter indfandt Fogden sig den 1. September. Apoteket var ikke blevet solgt, da de Place fandt, at der ikke var blevet budt saa meget, at han kunde være tjent dermed; da han stadigt ikke kunde betale, krævedes der Vurdering; denne foretoges med det samme; Gaarden ansattes til 10,000 Rdl.; Apoteker paa Svaneapoteket Johannes Andreas Myhlenstedt og Demonstrator, Lector Chymix Nikolaj Tychsen vurderede Privilegiet til 4000 Rdl. Under 26. Oktober indsendte de en Værdiansættelse over Varer, Glas og Krukker, som de satte til 1800 Rdl. For Urter og Rødder samt Pulvere af Simplicia og Komposita, som var bestemte til at følge med Privilegiet og fandtes paa Lofterne og Materialkamret samt Spiritus og Essenser, ansloges den Summa 300 Rdl. Inventarium over Bøsser, store og smaa, i Apotek og Materialkammer, Vand- og Spirituskælderer samt til Laboratoriet henhørende Retorter og Kolber, Jern og Malm, som ikke var beregnet under Gaardens Vurdering, blev ansat til omtrent 400 Rdl. De to pharmaceutiske Vurderingsmænd bemærkede: De Vahre som ere paa Sahlen og Pakkammeret, ikke kunde Veyes saa nøye, af mangel paa Rigtig vægt Poser og anstalter at tømmes udi, saa bliver der af hvert et lidet Overvægt, det vil da vel være fornøden, at det ved udleveringen bliver eftervejet, og at Kiøberen modtager og betaler overskudet, ligesom og Kiøberen maa advares i forveyen at forsikre sig selv om Vahrenes Beskaffenhed, da efter Hammerslaget ikke deri kand gøres nogen forandring.

Ved Avktion af 19. Oktober 1785 solgtes Apoteket for 17,201 Rdl. Sælgeren forbeholdt sig Bolig til Paaske 1786 i Sidehusets anden Etage for en Leje af 40 Rdl.; Køberen skulde opfylde den med Lærlingen Knud Winding (senere Apoteker i Hillerød) den 14. Januar 1784 oprettede Kontrakt.

Dermed var de Places Saga som Apotheker ude; han levede endnu i otte Aar, idet han døde 1793, begravet i Petri Kirke 12. Januar.

Hans Hustru var Karen Kellinghusen, hun var Datter af Urtekræmmer i København Peter Kellinghusen og Anna Katrine Hartmann; hun fødtes 1725, blev gift med de Place 25. November 1744 og døde 1801, begravet 8. Juli.

FRANTZ HENRICH MÜLLER.

II.

HVAD der hidtil er fortalt, svarer til den Skæbne, som overgik de fleste Apoteker i Danmarks Provinsbyer indtil det attende Aarhundredes Udgang; medens Hovedstadens Apotekere til denne Tid næsten alle sad i stor og lønnende Virksomhed, maatte deres Kolleger udenfor København som Regel kæmpe med smaa Kaar. Kristianshavn, der helt ned til vore Dage har bevaret sit Præg som en særlig Del af København, var i tidligere Tid endnu mere afsondret; dens Apotekere led derunder. Men med de Place var de trange Tider forbi; med hans Efterfølger, den kundskabsrige, arbejdsdygtige Müller, indtræder ordnede Tilstande, det gamle Apotek har siden hans Tid uforstyrret fortsat sin Udvikling.

Frantz Henrich Müller, som fulgte efter de Place, var født i København den 17. November 1732, hans Forældre var Materialforvalter ved den kongelige Holm Frantz Henrich Müller og Øllegaard Kristiane Ehlers. Sin Uddannelse begyndte denne fremragende Farmaceut paa Kong Salomons Apotek i København, hvis Provisor var Joachim Dieterich Cappel, der gav sin Discipel Anledning til at lægge sig efter Mineralogi. Efter at være udlært modtog han 1753 Kondition hos Lægen Kristoffer Gram, som ejede Bragernæs Apotek i Drammen; her fik han Lejlighed til at besøge Jarlsberg og Kongs-

berg Berg- og Hytteværker, hvorved han udvidede sine Indsigter i Hyttevæsenet, desuden gav hans Principal ham de første Grunde i Botaniken. 1754 vendte Müller tilbage til Kong Salomons Apotek, hvor han gjorde Tjeneste i tre Aar. Herfra gik hans Vej til Upsala, hvor han studerede hos Linné og Walerius i tre Fjerdingsaar. Efter sin Hjemkomst fik han Plads hos Cappel, der nu var blevet Apoteker ved Frederiks Hospital; der blev han i 3 Aar og holdt i dette Tidsrum med sin Principals Tilladelse i Apotekets Laboratorium offentlige Forelæsninger over Mineralogi. Ved denne Tid har Müller tænkt paa at skabe sig en fast Stilling. Kurantbankens Direktion havde i 1759 indgivet et Andragende til Kongen om at maatte oprette sin egen Mønt, og det Haab, Müller fik om efter sin Ansøgning at blive antaget som Gardejn ved denne Mønt, foraarsagede, at han paatog sig en Rejse til Bjærgværkerne i Harzen for at gøre sig habil til dette Embede. Paa denne Rejse fik han i Hamborg Undervisning hos den berømte Dokimast (o: Proberingskyndige) Johan Andreas Cramer. Da Müller kom hjem, blev han den 23. December 1760 den nye Mønts Gardejn med en aarlig Gage af 300 Rdl. Sine Forelæsninger fortsatte han; de omfattede nu Mineralogi, Metallurgi og medicinsk Kemi og ledsagedes af Forsøg. Mønten stansede antageligt 1766 sin Virksomhed, og Müller, der foruden som Gardejn til Tider ogsaa havde gjort Tjeneste som Møntmester, afskedigedes med en foreløbig Pension paa 200 Rdl.

Müller havde den 23. Maj 1764 giftet sig med den to og tyveaarige Anna Dorte Berger; det gjaldt da for ham om at skabe sig en ny Livsstilling; blandt de mange mislykkede Anlæg og Forsøg til bedre Udkomme, han i denne Tid foretog, var ogsaa et, der viser, at han allerede nu beskæftigede sig med Fremstilling af Porcellæn, en Virksomhed, der senere gjorde hans Navn bekendt som Stifter af den kongelige Porcellænsfabrik i København. Han fik 1765 selvanden overladt nogle Ovne, som tidligere var byggede ved Bastionen Ryssensten, til Brug ved sine Porcellænsforsøg, der imidlertid ikke fik nogen Fremgang, mest vel paa Grund af Pengemangel.

1767 indgav han dernæst til Kongen følgende Ansøgning:

Stormægtigste

Allernaadigste Arve Konge og Herre.

Da jeg ikke ved nogen Forseelse eller slet Opførsel er bleven skilt ved mit Levebrød; men saadan min Skiæbne har været en uomgiængelig Følge af den for nogle Aar siden indtrufne Forandring

med Bankens Mynt, hvor jeg af *Directionen* var antagen som *Guardein* og gjorde ved Tilfælde Tieneste som Mynte-Mester; saa, i henseende til mine forverrede Omstændigheder og den Umuelighed jeg seer for mig med Kone og Børn at kunde komme ud med de mig Naadigst tillagde 200 Rd^{ts} *Pension*, som jeg ikke engang er viss paa at beholde i Tidens Længde: maae jeg nu herved efter mange mislingede Anlæg og Forsøg til bedre Udkomme, Allerunderdanigst anholde hos Deres Kongl: Majestet om Allernaadigst Tilladelse som *Materialist* og *Laborant* her paa Stedet, ligesom paa de fleeste andre store Steder brugelig er, en gros at udsælge og faldholde alle slags *Simplicia* og *præparata medica et chymica*, forsaavidt der ikke af een eller anden kunde have noget særdeles *Monopolium* i henseende til visse *Species*.

Og at ikke denne min Allerunderdanigste Ansøgning skulde synes stridende og *præjudicerlig* for de herværende *Apothequernes* forhen Allernaadigst meddelte *Privilegier*; saa forbinder jeg mig til under hvad Mulckt det maatte være, i Kiøbenhavn ikke at udsælge noget af oven meldte *en Detail*, men Alleene Punde viis og *en gros*, med mindre een eller anden fattig *Apothequer* i de smaae Steder skulde selv finde sin Regning ved at forlange mindre *Quantitæt*.

Allernaadigste Konge! Jeg har udstaaet mine Lære-Aar som *Apothequer* og lært alt hvad dertil henhører, jeg har og siden gjort *Chymien* saaledes til mit Hoved-*Studium*, at jeg gør mig det Allerunderdanigste Haab, ifald Deres Majestet vilde forunde mig den ansøgte Høy Kongl: Naade, ved min Fliid maaske at kunde *contribuere* meget til mange Penges Besparelse, som udgaae til fremmede for *Medicinalia*, hvilke ved Hielp af grundig Indsigt i det *chymiske Studium* kan have ligesaa gode, ja oflte bedre hos os selv. I henseende til min *Capacitet* og fornødne Indsigt da underkaster jeg mig gierne al slags nødvendig *Examen*, ligesom og min *Boutique* i sin Tiid den aarlige sædvanlige Besøg af Stads *Physico* for at overbevise *Publicum* om mine *Medicamenters Bonité* og rette *Præparation*. Men som der vil medgaae en Anseelig *Capital* til en saadan *Etablissement* og *Debiten* maaske bliver ringere sær i Begyndelsen, saa udbeder jeg mig tillige Allerunderdanigst, At Deres Kongl: Maj^{ts} Allernaadigst tillader mig i min *Boutique* tillige at fald holde alle slags *Specerier* og andet som henhører til Almindelig Urtekram. J Allerunderdanigst Haab om Allernaadigst Bønhørelse henlever jeg al min Tiid med den Allerdybeste *Devotion*.

Deres Kongl. Maj^{ts}
 Allerunderdanigste tro Arve
 Undersaat og Tiener
 FRANTZ HENRICH MÜLLER.

Kiøbenhavn
 d. 3. November 1767.

Hofapoteker Johan Gottfried Becker og Svaneapotekets Indehaver, Kancelliraad Kristoffer Herfort Mangor, indgav den 26. November til Collegium medicum en Forestilling herimod. De erklærer ikke at kunne have noget imod hans Ansøgning, hvis den kun gaar ud paa Handel med de Ting, som Forordningen af 19. November 1681 tillader Destillatører, Drogster eller Materialister at maatte falholde tilligemed Apotekerne; men da han melder om alle Slags *Simplicia* og *Præparata medica et chymica*, som det i Følge § 9 af Forordningen af 4. December 1672 alene er Apotekerne tilladt at handle med saa vel en gros som en detail, saa forhaaber de underdanigst, paa Grund saa vel af de dem forundte Privilegier som af den nævnte Forordning, at Müllers Ansøgning ej bliver ham bevilget, allerhelst desuden alle hans Grunde, hvorpaa den mod de kongelige allernaadigste Forordninger stridende Ansøgning er bygget, er meget svage.

Disse Grunde gennemgaas derefter en efter en saaledes:

1) hans første Grund er at hand haver lært *Apoteker* Kunsten og haver gjort sig habil i *Chymien*. Dette nægtes ey, men tillige kand og være sandt, at der kand findes flere lige saa *habile*, er hand *habil*, som ikke nægtes, men tvertimod gierne troes, da flyder deraf jo ingenlunde at han til andre Medborgeres, som forhaabentlig ogsaa tilstaas udfordrende *habilité*, Skade og Tab skal forfremmes.

2) hand haaber ved sin Fliid at *contribuere* til mange Penges Besparelse for *Medicinalia*, hvilke ved Hiælp af grundig Jndsigt i det *chymiske Studium* kand havees liige saa gode, ja ofte bedre hos os end hos fremmede.

De faa, ja meget faa *præparata chymica*, som af *Apotekerne* her ey forfærdiges, da samme i Henseende til den ringe Afsætning deraf ere for bekostelige at forfærdige i saa smaa *quantiteter*, som aarligen forbruges, forskrives mestendeels alle fra *Frederichsborg* eller *Allona*, saa at disse Penge, der desuden ere gandske faae, ey gaa til fremmede, men blive meestendeels i Landet, saa at rimelig vis meget faa Penge ville ved ald anvendende Fliid spares. — *Bonitéten* angaaende, da tør vi, udj paakommende tvivl, altid underkaste deslige forskrevne *præparata chymica* den skarpeste *Examen* af høylovlige *Collegio Medico*; da vi ere vis paa, at de vil befindes at være som de bør, endskiønt at de *Laboranter* fra hvilke de ere forskrevne just ey *brillerer* af grundig Jndsigt i *Chymien*, ja! det ville næsten være fornærmeligt imod den af det *Medicinske Facullet* aarligen i alle *Apoteker* holdende *Visitation* at tænke anderledes.

3) Eftter som der ere *Laboranter* i andre store Stæder.

Udj Kongens Riger og Lande er og ligesaavel som i fremmede Riger *Laboranter*, saaledes ere der flere end een i *Altona*, og disse, endskiøndt samme Sted formedelst sit beliggende og Naboelag med tydske Stæder haver meget større Aftræk end den allerhabileste og allerlykkeligste *Laborant* nogen Tid kand haabe at faae i *Kiøbenhavn*, kand dog neppe slaa sig igiennem og ere ofte forlegen nok med deres varer. Kongl: allernaadigst *Privilegium* at *destillere* Skee Vand *etc.* er ogsaa forundt een Mand her *j*: i *Frederichsborg* nemlig *:/*, men hand haver saa liden Aftræk og Afsætning baade af sit Skee Vand og *Arcanum duplicatum*, at hand næsten altid er i højeste Grad forlegen dermed. —

4) Hand vil *Soulagere Apotekerne* i smaa Stæderne, ved at sælge i Pundeviis eller ringere *quantité!* — men jo større *quantitéer* hand afsætter, jo større *præjudice* gjør hand os. Desuden bliver *Apotekerne* i smaa Stæderne paa ingen Maade herved mere *soulageret* end nu skeer. Eenhver *Apoteker* her i Staden gjør vist imod dem paa mindre Stæder stedse just det samme som *Supplicanten* her tilbyder sig. De fleste af dem om ikke alle have forhen *serveret* paa et eller andet *Apoteke* her, og haver derfor for forrige Tieneste ogsaa Rettighed til ald muelig *assistance*.

5) Hand vil underkaste Sig *Examen* og sin *Boutique* aarlig *Visitation*.

Men hvad Forskiæl da paa et *Apoteke* og denne *Laborant Boutique?* heraf sees tydeligt *Supplicantens* Rette Hensigt, alleeneste nemlig at ville under et opdigted Navn af *Materialist* eller *Laborant* tilsnige sig at være *Apoteker* i *Kiøbenhavn*.

6) At hand med Kone og Børn nu i sine forværrede Omstændigheder umueligen kand komme ud med de ham tillagde 200 Rdl. i Pension.

skulle dette *argument* gielde, da behøvede eenhver, der bekom Lyst, at indgive een eller anden Ansøgning til nogen allernaadigst *privilegereds præjudice*, alleeneste at giftte sig for at naa sit Ønske.

7) *Supplicanten* beraaber Sig end ydermeere paa mange mislingede Anlæg og Forsøg til bedre Udkomme *æc:*

Det er alleeneste bekiendt, at han har forladt *Apoteker* Kunsten for den erholdte *Etablissement* ved *Banqvens* Myndt. Da denne ophørte, stod ham alletiider aaben igien videre at forsøge sin Lykke ved den af ham forladte *Apoteker*-Kunst, da der siden den tiid haver været, og endnu er, flere end et *Apoteke* til *Kiøbs* og det til deels paa anseelige Stæder i Hans *Majestéls* Riger og Lande, men det synes

cy at *Supplicanten* haver Lyst til at gaae denne sædvanlige Vey til at nyde befordring, men vil hellere, om mueligt var, misbruge Kongelig Naade og indtrænge Sig paa andre Sine Medundersaattere til deres største Skade og Tab.

To Dage efter at denne Erklæring var forfattet, skrev Müller til Gehejmeraad, Oversekretær, Grøve Otto Thott, at han var underrettet om, at hans Ansøgning var sendt til det medicinske Fakultet, hvorfor han tillod sig at forestille, at han kun havde lidet Haab, men snarere en velgrundet Frygt for al mulig *Resistance* fra dette Kollegie. »De fleste af dette *Collegio* staae i *Connexion* enten formedelst Venskab eller Svogerskab med een eller anden af *Apotheckerne*, som for det meste ere bemidlede Folk, der have Leylighed til at gjøre sig mange Venner og altsaa let kan faae Nys om alt hvad der kunde synes at *præjudicere* dem. Følgelig vil der ikke fattes paa *specieuse Argumenter* for at kuldkaste mit Anlæg, hvor tienlig det endog maatte være for *Publico*.

Men Naadigste Herre! Sagen taler for sig selv, naar den alleene maae betragtes med upartiske Øyne. *Apotheckerne* forskrive selv for det meeste deres *Medicinalia* og naar altsaa *Apotheqverne* eller andre i de smaae Stæder og *Provintzerne* behøve noget maae de betale det saa meget dyrere, hvilket gaaer ud over *Publicum*. Derimod vilde jeg forpligte mig til, efter det erholdte Allernaadigste *Privilegium* /: som ikke synes at være noget *anomalisk*, siden der gives saadanne Folck i Holland, Berlin, Hamborg, ja endog i *Altona* :/ at levere hvad jeg tillades at handle med i henseende til *medicinalia* for samme Priiser som de kan haves for fra første Haand, ja vel undertiden ringere. Saaledes blev Pengene i Landet, *Publicum soulageret* og jeg ved Deres *Excellences* Naade sat i en Vey, efter at alle Veye ligesom ere tillugte for mig, uden at jeg har fortient det.

Jeg søger intet *Monopolium*, Enhver har sin Frihed, jeg kunde derved tiene *Publicum* ved og i den *private* Huusholdning med adskillige *chymiske* Forsøg, som jeg nu maae lade være uforsøgt af Frygt for, at det lidet jeg behøver til Livsophold skal derved forsvinde og gaae fra dem jeg er pligtig at ernære«.

Derefter er der fra Kancelliet blevet tilstillet Müller en Ordre til at indlevere en Specifikation paa de Sorter af *Medicinalia*, som han i sin Tid vilde præparere og falholde; han svarer dertil (2. Januar 1768), at han har søgt Bevilling til som Laborant og Materialist at præparere og en gros udsælge Præparata Chymica et medica, følgelig alt hvad derunder henhører; »thi om jeg skal være i Stand til at *fournere* uden Byen og fremmede Stæder, som min fornemmeste Hensigt er i saa er det en Nødvendighed at være *sorteret*; men *Medica* kunde

i henseende til *Quantiteterne* jeg deraf ad gangen maatte sælge, *determineres*, dog saa at Billighed og Rimelighed i agttages.

Reuserer jeg i denne min Allerunderdanigste Ansøgning, haaber jeg at skulde kunde leve, uden at være nød til at fornærme de Her-
rer Apothequere qua Apothequere, og hvis jeg skulde handle anderledes underkaster jeg mig gjerne at ville have mit *Privilegium* forbrudt.«

I Collegium Medicums Møde den 12. Oktober 1767 blev Müllers Ansøgning til Cirkulation omskikket først til Assessores Pharmaceuticos deres Betænkning; den 29. November cirkulerede igen Müllers Ansøgning tilligemed den fra Assessorerne i denne Sag indkomne Betænkning; det vedtoges med Pluraliteten af *Votis*, at Sagen burde foretages i en ordentlig Collegii Forsamling; denne afholdtes den 19. December 1767 i Decani Professor Kristian Lodberg Friis's Hus; de to Assessorer Johan Gottfried Becker og Kristoffer Herfort Mangor var til Stede og Supplikanten Müller var ligeledes tilkaldt. I dette for Apotekerne sikkert saare spændende Møde faldt Pluraliteten derhen, at Müllers Ansøgning i sit hele Omfang nemlig med at forfærdige og sælge en gros saavel *simplicia* som *præparata medica* og *chymica* ikke kunde tilstaaes, saasom saadant var imod Medicinalforordningen og Apotekernes stadfæstede Privilegier og Rettigheder; derhos og at saadan Materialist ikke behøvedes eller var fornøden i København, da Apotekerne formedelst det store Varelager, som de altid maatte holde og være forsynede med, og for den billige Pris, som de i Kvantiteter samme solgte til Fabrikanter, Haandværkere og andre, i Grunden tillige var Materialister. Men da »*Supplicanten* var saadan et skickelig og *habil Subjectum*« ønskede man gerne, at der kunde forundes ham et Etablissement, hvilket kunde ske, naar han ikke alene efter Forordningen for Materialister, Laboranter og Sukkerbagere blev tilladt og bevilget at sælge alle de deri specificerede Varer, men fik desuden Tilladelse at forfærdige de Droger og præparata *chymica*, som ellers blev af Apotekerne forskrevne udenlands fra, og som i Tilladelsen blev specificerede, da Apotekerne kunde forbindes til at købe saadanne Medikamenter hos ham; ligeledes kunde og bevilges ham at anlægge en Have med de officinelle Urter i, »da *Apothequerne* bandtes tillige til at *fournere* sig fra ham med *Herbis, radicibus etc.*: og tage af ham for vedbørlig Pris alt, hvad han af *Vegetabilibus producere* kunde«. ²⁵⁾)

Collegium medicum afgav dernæst følgende Erklæring og Indstilling:

Over *Frantz Hendrich Müllers* Allerunderdanigste Ansøgning om

Privilegie til at maa *etablere* sig her i *Kiøbenhavn* som *Materialist* og *laborant*, og tillige med at maa falholde og sælge al Slags sædvanlig Urtekram have vi først indhentet *Assessorum Pharmaciæ* i *Collegio* Deres Betænkning, som herved allerunderdanigst findes bilagt (se ovenfor): Dernæst have vi og foretaget samme Sag i en ordentlig *Collegii* forsamling, hvorudi ermeldte *Assessores Pharmaciæ* vare tilstæde. Den *quæstion* om en *Materialist* og *laborant* efter dette Lands Forfatninger kan finde Sted? *decideres* allernærmest ved at give denne *termino* en fixeret Bestæmmelse; en *Materialist*, der saaledes som i *Hamborg*, *Holland* og andenstæds sælger saa vel *simplicia* som *præparata medica* og *chymica* i store og smaa *quantiteter*, uden dog at give sig af med *Recepters* Tillavelse, den er her hos os icke passelig. Men den *Materialist* og *laborant*, som forhandler og tillaver de *Simplicia* og *Præparata chymica* som enten til *usus oeconomicos* eller Konstners og Haandværkeres Drivt kan behøves, den kan gierne tillades, og derved vindes en nye Nærings-Vej for et eller andet duelig *Subjecto*. Aarsagen, hvorfor det første Slags ey vel kan *tolereres* hos Os, beroer først paa *Apothequernes* forundte udtryckelige *Privilegia*, samt og efter *Medicinal*-forordningen af 1672, dens 29. *Articel*, som aabenbare udelucker saadanne *Materialister*; dernæst og paa *Apothequernes* Jndretning her hos os; thi i *Holland*, *Engelland*, *Frankrige* er et *Apotheque*, som bekiendt, ickuns et liidet *Officin*, hvori *recepter prepareres*, og hvor ickuns liidet forraad af *Medicamenter* fordres, saasom de efter fornødenhed immer har *ressource* til *Materialisterne*; men her hos vores *Officiner*, især i Hovedstæderne, er tilliige et anseelig Oplag af alle *Medicinalibus*, hvilket fornødenhed udkræver, saasom de udenlands fra maa forsynes med de fleeste *Articler*, hvortil ofte megen tiid udfordres, saa de af Frygt for Mangel stædse maa være overflødig *provisionerede*. Denne i sig fornødne forfatning gjør vores *Apothequere eo ipso* til det Slags *Materialister*, de sælge og *fournere* deres Vare i smaa og store *partier* til *Apothequerne* i *Provincerne*, til *Manufacturister* og *Konstnere*, icke efter *Apothequer-taxten*; men efter *Accordt* og en billig *avantage*. Her kunde maaskee indvendes, at det var billigt, at *Apothequerne* levede af deres *officiner*, og at landet vandt nogle Borgere meere, ved det, at *Materialister* bleve *privilegerede*, som da kunde gjøre det samme, hvad nu de Fremmede gjøre; Men hertil kan svares, at det icke kunde betages *Apothequerne* at lade deres Vare komme, saa vidt muligt, selv fra første Haand, at sælge dem i stort og smaat, *preparerede* og *upreparerede*, at forfærdige selv deres *Droguer* og *composita*, og altsaa blev intet til overs for *Materialisten*, og alt det, der blev for ham, blev et Skaar og Afbræk for dem. Staten

vandt nye usle borgere ved at svække og forarme de nærværende gode.

Det andet Slags *Materialister* har icke alleene tilforn *existeret* her; men synes og fremdeles at bør *existere* paa den Maade, som en meget omstændelig forordning for *Destillatorer, Droguister, og Materialister* af 19. November 1687 anordner, hvad der i denne *branche* af Handel tillades, og som temmelig gaaer ind, hvad det almindelige Haandkiøb angaaer, i *Apothequernes* Næring, og kan upaatvivlelig til veyebringe en stræbsom Mand levebrød. *Suppliquanten Møller* har ingenlunde et *Etablissement* af dette Slags for Øyne; men hans Hensigter er tydelig efter hans Ansøgning at nyde allernaadigst *Privilegium* som *Materialist* af det første Slags og det endda med Omstændigheder, som under et andet Navn og Anseelse nærmer sig til et *Apotheques Erection*, og det er oven for allerunderdanigst viist, at saadan *Privilegium* er *incompatible* med *Apothequernes Privilegier* og virkelige Forfatning. Jcke desto mindre har *Collegium* dog søgt at overtale de Herrer *Apothequere* til at viise den muligste føjelighed i denne Sag, og det i *Consideration* af, at *Suppliquanten* er en meget duelig, kyndig og erfaren Mand, icke alleene i *Pharmacien*, men og i *Chymie, Docimasticq* og *historia naturali*, og fortienet for hans udviiste flittighed og *application* at forfremmes. Man har derfor søgt at *extendere*, saa vidt giørligt, Grændserne af dette *Etablissement* for ham til des ydermeere fordeel, og det paa følgende Maade: 1. At han kunde sælge alle de *Simplicia* og *Preparata*, som nu efter Tiidernes Forandring bruges i alle Slags Konster, omendskiøndt de icke ere anførte i Forordningen af 1687, naar han alleene derpaa for at forebygge al *collision* i Fremtiden ville indgive en *designation*, for at kunde blive indrycket i denne allerunderdanigste Erklæring. Han har og hertil i Begyndelsen *engageret* sig; men siiden betænkt sig, og der i stæden for under 3. Januarij indkommet med bilagde forestilling *Lit. C.* (se ovenfor). 2. At han kunde *preparere* de *composita*, som ellers *Apothequerne* sædvanlig lod komme udenlands fra, da de imod liige Priis *preferablement* ville tage det hos ham, saasom: *Aqua fortis, Arcanum duplicatum, raffinered Borax,* og *raffinered Campher, Berliner Blaa, Carmin, og ultramarin, florentiner-lacq, Kugel-lack, lackmos, Mercurius sublimatus og præcipitatus ruber, olea destillata et aromatis* og fremmede Urter, *Spiritus acidi mineralis.*

3. At han kunde indrette en *hortum* med *Medicinales* Urter, da de imod sædvanlig Priis forbandt sig til at tage dem hos ham. Dette Forslag indstilles da allerunderdanigst til nærmere *Resolution*, om *Suppliquentens Privilegium* paa saadan Maade maatte blive *quali-*

ficeret, da det icke anderleedes synes at kan skee uden Krænkelse af nærværende Forordninger og Rettigheder.

Nomine Patroni
et
Khvn. d. 17. Januarij
1768. *totius Collegii Medici*
allerunderdanigst
C. JENSENIUS.

Kollegiet havde saaledes søgt at skaffe Müller saa meget Raaderum, som Lovgivningen tillod; men Müller har ikke følt sig tilfredsstillet ved den Tendens, som han tillægger det; han taler mærkeligt nok flere Gange om det medicinske Fakultet, hvor det er Kollegiets Færd, han behandler. Han søgte endnu at understøtte sine Planer ved et Brev af 28. Januar 1768 til sin Beskytter Grev Thott; i dette Brev siger han:

»Vel er mig bevist, at *Apothequerne* i deres *Conference* med *Collegio medico* har vilde tillade mig nogle *Species*, som de selv ikke finde Regning i, at falholde, og som endog vilde blive mig en Byrde i stæden for Fortieneste, naar jeg ikke tillige maatte udsælge saavel de *profitable* som Lidet *profitable Species*, og altsaa er det ikke at formode, at det *Medicinske Facultet* har været mig *favorable* i deres *Allerunderdanigst* indsendte Erklæring. Da jeg har Aarsag at troe, at jeg er anseet for den, der vil *præjudicere* de herværende *Apothequere* i deres Allernaadigst forundte *Privilegier*.

Men Deres høy Grævelige *Excellence* ville Naadigst tillade mig, herved underdanigst at forestille Dem, at det ikke er min Agt i ringeste Maade at fornærme *Apothequerne qua Apothequere*, thi i Fald det mig Allernaadigst maatte vorde tilladt, som *Materialist* og *Laborant* at falholde alle Slags *præparata medica chymica*, er det langt fra mine Tanker at ville udsælge *Medicinalia* paa den Maade, som paa *Apothequerne* brugelig er, nemlig *en detail* og efter foreskrevne *Recepter* eller efter den *Apothequerne* allernaadigst forundte *Taxt*, men som en Kiøbmand og handlende i Almindelighed, og altsaa seer jeg ikke, uagtet *Apothequerne* har samme Frihed, at de kand formeene mig paa Kiøbmands viis at handle med *medicinalia* i Følge den Allernaadigst udgivne *Commerce* Forordning, hvilken i alle Maader at efterleve, jeg forpligter mig til under mit Allernaadigst forundte *Privilegii* Forbrydelse.

J forommeldte henseende skiønnes ikke, at *Apothequerne* kan have Rettighed til at paastaae nogen Jndskrænkning, men at de *contrair* burde efter mine Tanker, understøtte min allerunderdanigste Ansøgning. Da de derved, saavel som *Publicum*, naar jeg næst Guds

Biestand kommer ret i Gang med mine Sager kan *profitere*, og kan have det her i Byen, hvad de med Umage, *Hazard* og Bekostning for *Publico*, har maattet forskrive fra fremmede Stæder.

Jeg haaber da underdanigst at deres høye Grævelige *Excellence* har den Naade for mig at see mig forhiulpen til et saadant *Privilegium* her i Kiøbenhavn som *Materialist* og *Laborant* at falholde alle Slags *Præparata chymica* og *medica*, og da jeg er sindet tillige at oprette en *Trafique* med *Apothequerne* i *Provincerne* for at see mig forsynet med de fornødne *medicinske* Urter, som jeg paa Mangel af Plads og Formue ikke saa let kan have inden Stadens *Territorium*, saa vil det saa meget meere være fornøden for mig at være *sorteret*, og just denne Frihed skal være en bequem Leilighed for *Publicum* i *Provincerne* at *profitere* ved min allernaadigste Ansøgning og *Etablissement*.«

Resultatet blev da, at Müller den 19. Februar 1768 fik følgende Bevilling:

C. 7mus.

G: A: V: at eftersom *Frantz Henrich Müller* af vores Kongl: *Residentz* Stad Kiøbenhavn for Os allerunderdanigst haver andraget, at hand har udstaaet sine Lære Aar, som *Apotheker*, og lært alt, hvad dertil henhører, samt at hand siden har gjort *Chymien* saaledes til sit Hoved Studium, at hand ved sin Fliid kunde udrette meget til mange Penges Besparelse, som udgaaer til fremmede for *Medicinalia*, hvilke ved Hielp af grundig Jndsigt i det *Chymiske Studio* lige saa gode, ja ofte bedere her kand have; Da som *Supplicanten* af vores *Collegio Medico* gives det vidnesbyrd, at hand er en meget duelig, kyndig og erfaren Mand, ikke alleene i *Pharmacien*, men endog i *Chymien*, *Docimastiqu* og *Historie naturali*, ville vi, efter hans herom allerunderdanigst gjorde Ansøgning og Begiering, Allernaadigst have bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade at bemelte *Frantz Henrich Müller* maa som *Materialist* og *Laborant en gros* udselge og falholde alle slags *Simplicia* og *præparanta medica et chymica*, for saavidt en eller anden i henseende til visse *Species*, ikke der paa maatte have noget særdeeles *Monopolium* dog skal i henseende til *Medica* af *Collegio Medico*, efter billighed, fastsettes *Quantiteterne*, hand der af forsaavidt Kiøbenhafn angaaer af Gangen maa selge, lige som og hans *Boutique* skal være underkastet den sedvanlig aarlig Besøg af Stads *Physico*, for at erfare *Medicamenternes* Duelighed, Og som hand der hos har beklaget sig, at til denne jndretning vil medgaae en anseelig *Capital*, ville vi i lige maade Allernaadigst have bevilget at hand tillige maa falholde alle slags *Specerier* og andet, som henhører til almindelig Urtekram. Forbydendes *etc.*²⁶⁾

Kort efter, at Müller havde faaet sit Materialistprivilegium, gjorde Apotekerne i København et Forsøg paa at faa dets Betydning for ham indskrænket ved en Ansøgning til Kongen; det hedder i den:

»Det haver allernaadigst behaget Deres May^{ts} under 19de febr: a: c: at forunde *Frantz Henrich Müller Privilegium* som *Materialist* og *Laborant en gros* at udsælge og falholde alle Schlags *Simplicia* og *præparata medic: & chymic:* J Anledning heraf fordriste vi os Allerunderdanigst paa det beklageligste at forestille Deres May^{ts}: hvor ødelæggende samme *Privilegium* er for vores Næring og brug; hvorledes de af Deres May^{ts}: Forfædres høylovlige Jhukommelse os allernaadigst forundte *Privilegier* og Forordningen af 1672 har sadt os i den Forvisning, at ingen saadan hinder skulle komme os til Skade i vores Næring, og den Handel, som med *Apothekernes* Jndretning hos os nødvendig er forbunden, saa at vores til *Apothekerne* henhørende Huuse og *Officiener* er meget dyrt enten betalte eller i Arv og Skifte udlagde, i Anseende saadanne betydelige *Privilegia Exclusiva* dermed være forbunden. Paa Grund af disse Allernaadigst forundte *Privilegier*, og de med samme forbundne *Onera* have vi alletider maatt holde os forsynede med een stor forraad af alt det, som efter Nærværende *Apothekers* Jndretning tilsammen henhører, baade for Selv at holde vore *Officiner* i Stand til at kunde *fournere* hvad paa samme maatte forlanges, som og for betaling at kunde *fournere* de andre Stæder i Dannemark og Norge værende *Apothekere* med behøvende *Material-Varer*. Iblandt denne hos os nødvendige Forraad af Varer ere mange temmelig kostbare, og tillige lidet eller intet afsættelig eller ogsaa af Alder Aarligen forderves, da de af os maa *casseres*, og friske igien anskaffes, til en stor Deel alleene blot for i Tiiden igien at *casseres*. Disse *Onera* have vi allerunderdanigst underkasted os under beskyttelse af de *Privilegier*, som deres May^{ts}: forfædre allernaadigst haver tillagt os; *Frantz Hinrich Müller* er ved det ham allernaadigst forundte *Privilegium* gjord deelagtig i de fordeele vi hidindtil under de os allernaadigst forundte *Privilegier* have nydt; *except:* at *præparere Recepter*, uden at tage Deel i de Byrder, som vi er underlagde; da han ey har nødig at handle med andre ting, end de som ere afsættelige, uden at binde sig til dem, som sielden forlanges eller ved Tidens Længde bedærves; hvilke vi, som før er meldt, ere forbundne at være forsynede med. Af disse Aarsager staaer det i hans Magt at undersælge os, og paa den Maade at gjøre vore *Officiner* til øde Boder. Vi seer i Forvejen ligesom igiennem et *Perspectiv* denne vores Ødelæggelse for Øyne; at nemlig ikke alleeneste vi 7 *Apothekere* her i *Kiøbenhavn* med vore Familier blive *ruinerede*, men at endog

Apothekerne heromkring i Landet miste deres Næring, som desuden kuns er liden, derved nemlig at *Frantz Hinrich Müller* ey holdes i de Skranker, som Forordningen af 19. Nov: 1687 sætter paa *Materialister*, men tillægges frihed: med alle slags *Simplicia* tilligemed i og uden for *Kiøbenhavn* at *præparere* og falholde alle slags *præparata Chymica & medic;*; og hvorved han tillige faar Leilighed /: naar han nemlig haver Tilladelse at sælge *Medic:* i store *quantiteter* :/ til at faae en Deel eller alle *Leverantzer* baade til Deres *May^s:* Krigsflode, saavel som til de handlende *Compagnier* eller andre Søefahrendes Tieneste; hvilket alt vil betage os vores daglige Livs Brød, og er os til Aabenbare Ødelæggelse. Vi indflyer derfor allerunderdanigst til Deres *May^s:* Naade med Allerunderdanigst Begier, at Deres *May^t:* Allernaadigst ville *restringere* forommeldte *Frantz Henrich Müller* givne *Privilegium* efter Allernaadigste Forordning af 19de Nov: 1687 og saaledes: at det vorder benevnte *Müller*, foruden *Simplicia*, dem han maa sælge i store og smaa *quantiteter*, ey tilladt meere end at *præparere præparata Chymic: Oeconomica*, men ingenlunde *præparata medica Interna*, hvad enten de tillige ere *Chymica* eller ey, hvilke i alle Lande for *Publici* almindelige Sikkerhed *præpareres* og udsælges i smaae og større *Partier* af *Apothekerne* allene og af ingen andre.«

Apotekerne opnaaede dog ikke deres Hensigt med denne Ansøgning; Grev Thott meddelte den 25. Juni Københavns Magistrat til behagelig Efterretning for Apotekerne, at Kongen den 22. April havde resolveret, at det skulde forblive ved det *Müller* forundte *Privilegium*, hvilken Resolution ogsaa forblev i Kraft overfor et af *Becker* og *Mangor* i samme Anledning indgivet *Andragende*.

Müller beredte sig nu paa at udnytte *Privilegiet*. Han købte for 11,700 Rdl. Købmand Herman Kristian Bargums store Ejendom Amagertorv Nr. 3, der gik ud til *Læderstræde*.

Den 5. Juli 1768 blev det i *Collegium medicum* meddelt, at *Materialisten Müller* nu var hjemkommen fra Holland, havde forsynet sig med *Materialier* og agtede med det første at begynde sin Handling, hvorfor han begærede af *Kollegiet*, at det nu vilde fastsætte de *Kvantiteter*, hvorudi han maatte sælge saavel *Simplicia* som *Composita* og ham herover gives en ordentlig *Resolution* til hans *Efterretning*. Over denne *Sag* var allerede af *Kollegiet* indhentet *Assessorernes Betænkning*, som tillige med *Decani Proposition* over denne *Sag* blev omskikket til samtlige *Membrorum Votering*.

Da ved denne *Cirkulation de Herrer Membrorum Vota* var meget ulige, saa at for de adskillige *Meningers Skyld* ingen fast *Decision* kunde tages, saa forfattede *Secretarius Collegii* med *Con-*

sensu Illustris Decani en Promemoria, hvorudi han til Membrorum nærmere Eragtning og Decision indstillede et Forslag til yderligere Resolution i denne Sag.

Den 6. August faldt Collegii Decision i Henseende til disse Kvantiteters Bestemmelse, og blev samme ikke alene forelagt Müller, at han den in copia skulde underskrive og forpligte sig til at holde sig samme i alle Maader efterrettelig. Men denne samme paategnede Kopi blev ogsaa omskikket til samtlige Byens Apotekere, som ligeledes enhver for sig underskrev sit Navn, at den var ham behørig forkyndet og forevist.²⁷⁾

Denne Kopi var saalydende:

Collegii Medici Regii Anordning anlangende de *Quantiteter*, hvorunder den privilegerede *Materialist S^r. Frantz Henrich Müller* ikke maa sælge *Simplicia* og *præparata Medica* og *Chymica*.

I Følge af allernaadigst ergangne Befaling til *Colleg. med.* og efter det højkongelige *Privilegii* Medfør skal efter Billighed fastsættes af *Coll. med. de Quantiteter*, hvori *Materialisten Müller* maa ad Gangen sælge for saa vidt *Kiøbenhavn* angaar, *Simplicia* og *præparata Medica*. Men saasom højberørte Kongelige *Privilegium* tillige *expressis verbis* ikkuns tillader at sælge *en gros*, saa møder for *Collegio* en betænkelig Uvished, hvorledes denne *Terminus* skal antages og forstaas, da den her hos os i *pharmaceutisk* Hensigt hverken har nogen *legal* ej heller vedtaget bestemt Bemærkelse, og følgelig mangler og det *Principium*, som heraf kunde drages til nærmere at *determinere* disse *Quantiteter* efter en lignet Billighed imellem *Apotequerne* og *Materialisten*.

En Regel, som da eragtes for meest billig og bequem til at lægge til Grundvold for at *menagere* dette forekommende doppelte stridige *Interesse* baade paa *Apotequernes* og *Materialistens* Side, synes alene at kunne træffes og bestaa deri, at *Quantiteterne* saaledes indrettes, at det saakaldte Haandkiøb, nemlig hvad den menige Mand paa egen Haand uden *Recepter* henter, fremdeles kan forblive og *conserveres* ved *Apotequernes Officiner*, og at *Materialisten* derhos erholder Frihed til at sælge i saadanne *Quantiteter*, at han kan finde Kiøbere og saaledes sættes i *Possession* af de Fordele, som den højkongelige Benaadning tilsigter og medfører. I dette *Principio* er det, at *Collegiet* herved *reglerer* efterstaaende *Quantiteter* for *Materialisten Müller* igiennem de almindeligste Classe *Simplicia* og *Præparatorum Medicorum*, hvorved det vil blive kiendeligt, at man har opoffret den strængere *Interpretation* af den *Termino en gros*, for at *sousmittere* sig den højkongelige Benaadnings Hensigt, som ikke kan være andet end til *Etablissement* og Levebrød for *Candidaten*.

Simplicia Medica.

1) <i>Radices</i>	ej	under	<i>Libra una.</i>
2) <i>Herba, Flores, Folia</i>	»	»	<i>Libra dimidia.</i>
3) <i>Semina</i>	»	»	<i>Unciis quatuor.</i>
4) <i>Cortices</i>	»	»	»
5) <i>Ligna</i>	»	»	<i>Libra dimidia.</i>
6) <i>Gummata, Resinae</i>			<i>Unciis quatuor.</i>
7) <i>Balsami nativi</i>	»	»	»
8) <i>Succi inspissati</i>			»
9) <i>Fructus, Baccae, Nuclei, Aromata,</i> som alene henhører til <i>usus medicos</i>	»		

Præparata Medica.

1) <i>Aquæ destillatæ</i>	ej	under	<i>Libra una.</i>
2) <i>Balsama artificialia</i>	»	»	<i>Unciis duabus.</i>
3) <i>Essentiæ, Elix., Liquores, Tincturæ, Spiritus</i>	»	»	<i>quatuor.</i>
4) <i>Emplastra, unguenta</i>	»	»	»
5) <i>Extracta</i>	»	»	»
6) <i>Lohoc, Rob, Gelatine fructuum, Syrupi</i>	»	»	»
7) <i>Olea destillatæ</i>	»	»	<i>Uncia una.</i>
8) <i>Olea cocta, expressa</i>	»	»	<i>Unciis quatuor.</i>
9) <i>Pilulæ, Mass. pilular</i>	»	»	»
10) <i>Flores Chymici, Pulveres Species</i>	»	»	»
11) <i>Salia acida, alkalina, neutra</i>	»	»	»
12) <i>Prætiiosa af Simplicibus og præparatis</i>	»		<i>Uncia una.</i>

Disse ovenanførte *Quantiteter* maa *Materialisten Müller* i alle Maader holde sig efterrettelig, uden for saavidt der mellem forberørte *Classer* kunde findes nogle enkelte *Species*, som allerede ved værende Forordninger var tilladt *Materialister, Laboranter, Urtekræmmere* og *Sukkerbagere* at falholde, da saadanne i fri og ubehindret *Detail* kan udsælges. Endvidere bliver ham til nøjagtigste Efterlevelse følgende *Poster* anbefalede, nemlig:

1) Ikke at tillave eller paa nogen Maade at sælge *Medicamenter* efter *Recepter*.

2) Ikke at sælge eller at falholde *Venena* saa som samme efter seneste allern. *Rescript* af 3. April 1764 allene maa findes paa *Apotekerne*, og der maa sælges under anbefalede *Conditioner* for den offentlige Sikkerheds Skyld.

3) For det ikke noget *Underslæb* skulde foregaa med mindre *Quantiteter* under Paaskud at samme til Landet eller *Provincen* var

requireret og dog siden forblive og blive forbrugt her i Byen, saa maa han ikke sælge og forsende til *Provinczterne* saadant uden efter skriftlig Omfordring og paategne hvert Medicament for sig saaledes: Efter skriftlig Anfordring til *Provinczen*, med hans egen hos satte Navn.

Anførte Poster hver og en maa af ham fuldkommelig efterleves, om han ej i andet Fald vil ansees for en forsætlig Overtræder af det højkongelige *Privilegio* og forvente, at man ved mindste Klage og befundne *Contravention* derom vil indkomme med allerunderdanigst Forestilling og til desto meere Forbindtlighed paa hans Side, maa han paategne en ligelydende *Copie* af denne *Resolution*, som *ad Acta Coll. med.* bliver henlagt.«

Under denne Instruks har Müller skrevet:

Dette er en ligelydende *Copie* af den mig fra *Coll. med.* efter højkongelig *Ordre* givne *Resolution*, hvilken jeg i min *Material-Handel* i alle Maader vil holde mig efterrettelig.

Kjøbenhavn d. 6. Augusti 1768.

FRANTZ HENRICH MÜLLER.

Müller fandt sig ikke tilfreds med sin Stilling som *Materialist*; hans kemiske Kundskaber benyttedes ved flere Lejligheder af *Avtoriteterne*, men hans Omsætning i *Forretningen* var ham ikke tilstrækkelig; den 1. September 1771 ansøger han om Tilladelse til at indrette et ordentlig Apotek i sin Gaard og at det efter hans Død maa fortsættes af hans Enke eller Arvinger. Han anfører, at hans Omsætning med *Provinsen* er saa ringe, at han maa befrygte sin Ruin. Da han til *Admiralitetet* leverer sine *Medikamenter* 25 pCt. billigere end *Apotekerne*, vilde det blive til stor Gavn for *Publikum*, om han kunde sælge alle *Medikamenter* til lignende Pris. I et Brev til *Ministeren Struensees Broder*, *Justitsraad Struensee*, skriver han, at han maa vove det yderste. *Apotekerne* sælger *Medicinalvarer* i det store, saa at hans *Handel* kun bliver ringe, og *Urtekramhandelen*, som han ogsaa maatte drive, forstaar han sig ikke paa. Andre Punkter i hans *Ansøgning* vil ses af *Apotekernes* nedenstaaende Erklæringer.

Kjøbenhavns Magistrat udtalte sig om *Ansøgningen* den 30. Oktober med disse Ord:

Supplicanten er allerede meddeelt et saa anseeligt *Privilegium*, at hand billigen burde at undsee sig for til andres skade og *præjudice* at forlange samme yderligere *extended*. Efter *Kongl. Allernaadigst Rescript* af 2. Janv. 1733, som er langt yngre end de af *Supplicanten* ommelte 200 Aar, skulle her i *Staden* ikkun være 4 *Apotechere* og een paa *Christianshaun*, men siden den tiid er dog bleven anlagt et

Apoteche paa Vajsen-huuset og et paa *Friderichs Hospital*. Og da der saaledes ere *Apotechere* nok, skulle vi formeene at *Supplicantens* Ansøgning ikke burde bevilges.²⁸⁾

Selvfølgelig blev de københavnske Apotekere lidet fornøjede ved Udsigten til en Forøgelse i Konkurrenternes Antal. Hofapoteker Becker opsatte den 6. November et Pro Memoria saalydende:

Supplicanten Frantz Henrich Müller har for faa Aar siden haft dend særdeles Lyke, at blive benaadet med et Kongl: *Privilegium* at nedsætte Sig her i Staden, som *Materialist* og *Laborant*, uden at blive derved indskrænket enten efter den Kongl. *Medicinal*-forordning, som beskytter *Apothekernes Privilegier*, eller efter de Kongel: forordninger, som bestemmer, hvilke *Articler Materialister* og *Laboranter* maae falholde, men faaet en *Ample Privilegium*, at maae en *gros* udsælge og falholde alle slags *Simplicia* og *præparata Medica et Chymica* som forhen alleene var *Apothekerne* forund, hvornæst hand og i henseende til *Quantiteternes* bestemmelse i udsalg, udfærdiget af *Collegio Medico* den 6te Aug. 1768 har erholdet meere end hvad hand har *suppliceret* om i hans Allerunderdanigste Ansøgning under den 3. Nov. 1767. thi derudj melder hand saaledes: og at icke denne min Allerunderdanigste Ansøgning skulde synes stridende, og *præjudicerlig* for de herværende Apotekeres forhen aller-

»naadigst meddeelte *Privilegier*, saa forbinder jeg mig til, under

»hvad Mulkt det maatte være, i Kiøbenhavn ey at udsælge

»noget en *detail*, men alleene pundevis og en *gros p. p.*

Derimod har *Collegii Medici* Anordning anlangende de *quantiteter*, hvorunder bem: *Materialist* ikke maae sælge *Simplicia et præparata medica* og *Chymica*, tilladt ham at sælge *Simplicia* fra 1 ℥ til $\frac{1}{4}$ ℥ , og *præparata medicæ* fra 1 ℥ til 2 Lod. Man skulde neppe have kundet forestillet sig, at denne Mand, som har her erholdet et saae anseligt *Privilegium*, for saa kort tiid siden, og i sin allerunderdanigste Ansøgning da tør anføre, at dend ey skulde synes strijdende, oc *præjudicerlig* for *Apothekernes Privilegier*, da dog ingen uden *Apothekerne* alleene forhen vare berettigede, at handle med de Vaare hand søgte *Privilegium* paa, ville fordriste sig til at anholde, som hand nu gjør, om *Privilegium* at anlegge et ordentlig *Apothecke* i hans i boende Huus i Vimmelskaflet, midt imellem 4 nær ved hinanden liggende *Apothecker*. *Collegium medicum Regium* vil bæst kunde skønne, at nærverende Antall af *Apothekere* med en *Materialist*, som selger i mindre *partier* end en *gros*, ikke (!) er det høyeste, som kand passe sig paa denne Stad, og dens indvaanere, naar hver *Officin* skal være i behørig Stand og vel *fourneret*, samt dets Eyere, saaledes have sit udkomme og Leve-Brød, at det icke skulde falde

nogen ind at handle imod sin Pligt og Samvittighed i *Medicamenternes* bereedelse, for at forskaffe sig den yderste fornøden fordeel til sin ophold og udgifternes udredelse. Vi indstiller derfor denne vores forlegenhed og bestyrtelse over Ansøgningen til et nyt *Apothekes* Anlæg for *Collegio Medico*, i det faste Haab, at Ansøgningen i Sig Selv vores nærværende slætte tilstand og forestaaende *Ruin*, i fald et Nyt *Apothek* blev bevilget, maa nøye vorde overvejet til paafølgende Erklæring. *Supplicanten* anfører

1. at af de 7 nu værende *Apotheker*, var alt for et paar Hundrede Aar siden 5, og at de nyere paa *Waysenhuuset* og *Fridrichs Hospital* egentligen er til sine Stiftelsers Nytte oprettede, omendskiøndt det tillige blev dem tilladt at *debitere* i Staden.

2. at ligesom han ved *Admiralitetet* har givet 25 pCt: ringere Priis, saa ville han til Nytte for *Publico* selge til samme Priis, hvilket maatte nøde *Apothekerne* til at lade sig ligeledes nøye med ringere fordeele.

3. at ham af *Collegio Medico* er tillagt god Vidnesbyrd om hans *Capacité* og Viidenskaber.

Paa 1ste Post maa vi svare, at det er ugrundet det for et par Hundrede Aar siden var her 5 *Apotheker*, thi *Elephantens Apothek* er oprettet A^o 1668, altsaa 100 Aar sildigere end de 4 efter hans angivelse.

Var der mindre *Indvaanere* her i Staden for 200 Aar siden, saa var antallet af *Apothekerne*, ogsaa mindre end nu, og fast paa det halve, desuden var det mere brugeligt at *præscribere* vidtløftige og bekostelige *Recepter* endnu, og *Taxa medicamentorum* ulige højere end siden. De Ældre af os, have meget vel kundet mærke og føle, hvad afbræck *Vaysenhuusets Apothek* har gjort paa vores *Debit*, og det seenere i *Friderichs Hospital* anlagde *Apotheche* har hiulpet meget til vores *Tab* her i Staden, om ikke saa meget ved *Debiten* af *Apotheket* til Staden saa dog formedelst de fleeste af de der indkomne Syge, især *Domestiquer* vare dog blevne forplejede med *Medicamenter*, som fra et eller andet *Apotheche* her i Staden skulle have været udtagen, men især have vi alle merket en kiendelig Aftagelse paa vores *Debit* siden *Materialistens Etablissement*.

Paa den 2^{den} Post at svare, maa vi beklage, at dend Andeel han har faaet i *Leverancen* til floden, og det Bud af ringere Priiser, som han gjorde, for at vilde allene *Levere*, og som vi efter ham har maattet vedstaae, har betaget os dend liden fordeel, som vi hafte ved bem: *Leverance*, men skulle vi til samme Priiser end og sælge ud til *Publicum* i smaae *Partier*, saa hafde vi aldeeles intet for alt vor møye og

Risico, kunde derved og unueligen bestaae; i særdeleshed da vores Aarlig *Debit* er af mindre Betydenhed end nogen skulde forrestille sig, hvilket videre frem skal berøres, og blive en efter den anden af os nødsagede til at skille os ved vores Eyendomme, men vore Efterkommere vilde nødes til at legge sig efter utilladelige Konstgreb i Professionen, hvilket alt saavel i disse Lande, som overalt i andre Lande ere forekommet, ved saadanne *autoriserede* og efter *Debiten proportionerede Taxer* som giver *Apothekerne* et skickeligt underhold. Desuden er til *Publici* beste efter Omstændighederne, og Tiidernes forandring tiid efter anden skeet forandring hos os i *Taxen*, og den nye forventede er ringere end dend hidtil Brugende, der igien langt undergaaer dend gamle.

Hvad dend 3^{die} Post angaaer, da, skjøndt *Collegium Medicum* har givet *Materialisten Müller*, det vel fortiente *Testimonium*, om hans Duelighed og Videnskab, saa har det formodentlig ikke meddeelt ham saadant, for at forhielpe ham til *Specerie* Handel og Urtekram, men især til at anlægge et *Laboratorium*, hvorudj adskillige *præparata* skulle af ham forfærdiges, som ellers gemeenligen pleyer at forskrives fra *Laboranten*, hvoraf man endnu intet har seet fra ham, men hand Selv forskriver samme saavel som *Apothekerne*, uagtet han foregav i sin første Ansøgning, derved at vilde bespare mange Penge, som derfor Aarligen gik ud af Landet, langt mindre, at han til *præjudice* for andre, som ikke haver gjort sig uværdige, skulle komme frem, og paa saadan Maade undertrykke adskillige *familier*, som have kiøbt sine *Privilegia*, og med Møye har maattet og maae slaa sig igiennem. Af foransførte sandfærdige Omstændigheder vil letteligen erfares, at ligesom det i forrige tiider, har været et god Leve Brød at være *Apotheker* her i Staden, da Tallet derpaa var mindre, ingen anseelige *Hospitaler* og Syge-Stuer oprettede, alle Levnets Midler, visse *Materialier*, Brændeviin, Koll, Brænde, *Salaria* og Løn vare langt ringere, og derhos *Taxa Medicamentorum* høyere endnu, saa er Fordeelen nu for nogle Aar siden, og vil blive fremdeeles for en *Apotheker* af liden Betydenhed, da Vi i vores *Debit*, Aar for Aar aftage, ikke kand indskrænke vores store og vidløftige Indretninger, men til *Apothekets* Vedligeholdelse, maa gjøre de sædvanlige Aarlige Anseelige Bekostninger, forrente store Capitalier, og holde lige mange Folck, i hvor lidet der er at bestille, men dette forestiller sig vel ingen, som Vi dog med Sandfærdighed maae tilstaae, og kand bevidne at vores Aarlige *Debit* her til Staden nu paa nogle Aar *Respective* er fra 2000 rthl. til 6000 rthl., ja dette Aar endog der under, saa at fordeelen til at Leve af, bliver saare ringe, naar de aarlige omkostninger, og Renten fra-

drages, og hvorledes vilde det [see] ud for os, naar endnu dette ansøgte *Privilegium* skulde vorde bevilget. Vi beede derfor, at *Collegium medicum* vilde hos hans Kongl: Maytt, forestille vores Tary, den *Situation* vi nu ere udj, og dend *totale Ruin*, vi have os forestaaende, om *Materialistens Müllers Boutique*, skulle blive et ordentlig *Apotheke*.

Dagen før dette Indlæg blev forfattet, havde enkelte af Apotekerne været samlede for at forhandle om Sagen; nu omsendtes dette Indlæg til deres Eftersyn med Paalæg om at fremskynde Behandlingen, hvilket ogsaa skete. Imidlertid kom der intet ud af Müllers Ansøgning; derimod tiltraadte han 26. Oktober 1773 Forpagtningen af Vajsenhusapoteket for et Tidsrum af 10 Aar og mod en aarlig Afgift af 1100 Rdl. Ved kongelige Reskripter af 14. Marts 1781 og 6. Oktober 1783 tillodes det Müller, at hans eventuelle Enke maatte lade Apoteket bestyre ved Provisor, indtil et af hans Børn som Apoteker kunde antage det; til Gengæld forhøjedes Afgiften til 1200 Rdl., og Müller forpligtedes til at afkøbe Vajsenhuset dets Varelager og en Del Vasa og Instrumenter. Førend Müller kunde tiltræde Apoteket, maatte han, der nu var 41 Aar gammel, underkaste sig Examen chemico pharmaceuticum, hvilket skete den 14. Oktober 1773, da Eksaminatorerne fandt dem særdeles fornøjede og erfarede Kandidatens store Indsigt saavel i Kemien som i Farmacien.

I Adressekontorets Efterretninger Nr. 43 for 1773 bekendtgjorde Müller, at der hos ham i Vimmelskaffet Nr. 49 kunde erholdes et meget tilforladeligt Middel mod Skab hos Heste; det bestod af 4 Pulvere og en Salve, som kostede 4 R .

Københavns Apotekere forfattede i Sommeren 1773 et Andragende til Kongen om, at Müllers Materialistprivilegium maatte sættes ud af Kraft, naar han fik Vajsenhusapoteket i Forpagtning; Müller havde selv Aaret før i en Skrivelse til Collegium medicum daværende Dekanus forpligtet sig til fra samme Tidspunkt at lukke sin Bod. Andragendet blev dog ikke indgivet, fordi nogle af Kollegiets Medlemmer fraraadede det og ikke vilde befatte sig med det. Imidlertid gav det Anledning til et Par skrevne Linier af Müllers gamle Lærer og Ven Cappel, af hvilke man ser, hvorledes Forholdet mellem dem havde forandret sig; Cappel bemærker til Andragendet: Alle diese Vorstellungen nützen nichts weil es ein mal abgemacht ist, dass die Waysenhaus-Apotheke mit samt den Materialladen bey F. Müller bleibt und weil selbiger mich für seinen ärgesten Feind hält, als will ich die Ansuchung nicht unterschreiben.

I de følgende Aar udfolder Müller en overordentlig stor Virksomhed. Da han overtog Vajsenhusapoteket, forefandt han en stor

Del ganske ubrugelige Varer, et i højeste Grad forslidt Apotek og et aldeles ubrugbart Laboratorium; han maatte anvende over 3000 Rdl. paa at sætte det i Stand. Virksomheden paa Amagerstorv fortsatte han, indtil han den 25. Januar 1781 skødede Ejendommen til Agent G. P. Wolff for 13,000 Rdl.; derefter flyttede han med Familie til sine Værelser paa Vajsenhuset.

Ikke længe efter at have nedsat sig som Materialist genoptog han sine Porcellænsforsøg; hans Arbejde i denne Retning førte i 1775 til Dannelsen af Aktieselskabet den danske Porcellænsfabrik, hvis ivrige Fabrikmester han fra 1. Maj blev. Fire Aar senere overtog Kongen Fabriken, der siden har heddet den kongelige Porcellænsfabrik, Müller fik kongelig Bestalling som Fabrikmester, hans var Arbejdet fremdeles; i Anledning af Ejerskiftet modtog han en Guld-daase med 1000 Rdl. og 5. Februar 1780 udnævntes han til Inspektør ved Fabriken med Titel af Justitsraad. I de forløbne Aar var Müller stadig blevet benyttet af Kommercekollegiet som teknisk Raadgiver; i December 1780 nød han den Ære at blive Medlem af Videnskaber-nes Selskab.

Hans Hustru var brystsvag; i Sommeren 1778 foretog han, der ved Arbejdet paa Fabriken havde lidt en Del paa Sjæl og Legeme, en Rekreatjonsrejse med hende til Hamborg; dens Virkning paa hende var ikke stor, hun døde 5. Juni 1779 og efterlod ham tre Sønner, af hvilke Frantz Henrich, døbt 9. September 1768, tog farmaceutisk Eksamen 1787, havde det Cappske Legat 1790, men døde allerede 1794.

Müller var ikke længe Enkemand, den 7. Januar 1780 giftede han sig med Anna Katrine Holm, født i Nyborg den 20. Juni 1743, Datter af Kirurg Tomas Nikolaj Holm og Katrine Lucie Lengercken og Søster til Müllers væsentlige overordnede i Direktionen for Porcellænsfabriken, Lægen, Botanikeren, Generalpostdirektør, Kabinetssekretær hos Dronning Juliane Marie Johan Teodor Holm, fra 1781 adlet under Navnet Holmskjold.

Müllers Virksomhed paa Vajsenhuset varede til 1785, da han købte Apoteket paa Kristianshavn og overtog det den 19. Oktober; den 30. Juni 1786 udstedtes hans Bevilling. Han ombyggede og forbedrede Apoteket saaledes, at han det følgende Aar forhøjede dets Brandforsikring til 10,000 Rdl.; i en Erklæring fra Collegium medicum af 1786 udtales, at Værdien af Kristianshavns Apoteksprivilegium i Müllers kyndige og driftige Hænder kunde ansættes til 6000 Rdl.

Müller fortsatte sit Arbejde for Porcellænsfabriken, der bragte ham en Del Fortrædeligheder; ved en 1794 foretagen Omordning af

dens Bestyrelse udnævntes Müller til dens kunstforstandige Administrator; samme Aar havde han den Sorg at miste sin ovennævnte Søn, der i fem Aar paa fremmede Steder havde lagt sig efter Porcelænsmageriet og andre derhen hørende Videnskaber, og hvem Faderen havde tænkt sig som sin Efterfølger.

I 1795 solgte han Kristianshavns Apotek for 30,000 Rdl. og oprettede samme Aar et Legat paa 70 Rdl. for Vor Frelzers Arbejdsanstalt; han købte sig et Landsted paa Vesterbro, hvilket han dog allerede 1799 solgte for 10,450 Rdl. til Etatsraad Ove Malling og

FØRSTE MATERIALKAMMER.

Paa Hylden mellem Støttebjælkerne en Samling Beholdere fra Apotekets ældre Tid.

flyttede nu ind paa Gammeltorv, hvor han var nærmere ved Fabriken, der nu gav ham sin eneste Beskæftigelse; han havde imidlertid fra 1796 faaet udnævnt Professor, Ejer af Københavns Løveapotek, Johan Ludvig Georg Manthey til adjungeret og sukcederende kunstforstandig Administrator ved den. 1801 blev Müller fritaget for den daglige Administration af Fabriken, men udnævntes til Meddirektør med Bibeholdelse af sin Gage; han interesserede sig stadigt for Fabriken, blev 28. Januar 1809 Ridder af Dannebrog, men flyttede 1810 eller 11 til Hillerød, hvorfra han bestandig tog sig af sin kæreste Virksomhed, med hvis Fremgang i teknisk Henseende han dog til sidst ikke længere kunde følge.

Omsider overvandt den Svagelighed, som Müller i sin Alderdom led under, den ivrige, altid virksomme Mand, der havde gjort sin farmaceutiske Uddannelse saa megen Ære; den 4. Marts 1820 Kl. 11^{1/2} om Aftenen døde han i Hillerød; hans Enke fik Tilsagn om en aarlig Pension af Staten paa 200 Rdl., men allerede to Aar efter, den 24. April fulgte hun sin Ægtefælle i Døden. Intet af Müllers Børn overlevede ham; i Anledning af, at en Person gav sig ud for en Søn af ham og rejste om i Jylland og Holsten, hvor han tilvendte sig Gaver af hans Bekendte, bekendtgjorde Müller 1806, at han intet levende Barn havde; en Søn, Joakim Dietrich, var død i Serampore i Ostindien Natten mellem 11. og 12. Oktober 1802.²⁹⁾

Johan Peter Pflugmacher, Müllers Efterfølger paa Kristianshavn, fødtes 1756 i Glückstadt, hvor hans Fader var Kræmmer. Sine Læreaar tilbragte han 1767—72 hos Johan Georg Herman Eller paa Stadtapothek i sin Fødeby; han tjente endnu som Svend halvandet Aar samme Sted og dernæst et Aar hos Hamborgapotekeren Anton Peter Rikard Rabenau, to Aar hos Apoteker i samme By Simon Johan Georg Bettke. Nu drog han til Berlin og konditionerede hos Apotekerenken Madame Nagel født Drescherlingen, hvis Provisor var Kristof Friederich Kraatz; maaske har han endda underkastet sig Eksamen ved det medicinske Fakultet i Berlin; indtil Oktober 1779 var han hos Apoteker Arend Jakob Wabst i Braunschweig. Derfra kom han til Hofapoteket i København; medens han gjorde Tjeneste her, underkastede han sig 1782 farmaceutisk Eksamen med enstemmig Laudabilis. Blandt flere andre søgte han den 5. December 1785 Forpagtningen af Vajsenhusapoteket, understøttet af sin Principal ved følgende Skrivelse:

Om ieg blev opfordret at foreslaae nogen til at forestaae et betydelig *Apothek*, vidste ieg sandeligen ingen med meere Vished paa Samvittighed dertil at nævne end forbemelte *Sr Pflugmacher*, hvis Fliid, Indsigt, Duelighed og andre gode Egenskaber ieg ved daglig Omgang nu paa 7de Aar har kundet tilfulde lært at kiende og paaskiønne.

Paa Grund heraf er ieg ham skyldig, hos den høje *Direction* at tilføye min ydmyge *Intercession* til hans Ansøgnings *Approbation*, Ligesom ieg og erbyder mig herved, naar Forpagtningen derefter ham forundes, at underskrive den derover indgaaede Forpagtnings *Contract* som *Cautionist* og Selskyldner.

J. G. BECKER.

Han overtog Forpagtningen af Vajsenhusapoteket den 26. Oktober 1786 paa 10 Aar mod en aarlig Afgift paa 1200 Rdl.; for de første

to Aar eftergaves ham 200 Rdl. aarlig; først 12. April 1794 oprettedes der Kontrakt med ham. Det varede meget længe og affødte megen Uvenlighed mellem Pflugmacher og Müller, inden Afleveringen blev iværksat. I Slutningen af 1787 beklager Forpagteren sig til Direktionen over den ringe Søgning paa Apoteket; alle Leverancer til Kompagnier, Hospitaler og andre Steder har forladt Vajsenhuset tillige med Hr. Justitsraaden, ja der skal endog være dem, der har været sletsindede nok til at udsprede, at alting i Apoteket var saa forvirret og Medikamenterne saa slette, at ingen uden Fare kunde vende sig

LABORATORIUM
med Kogebord, Destillerkedel, Dampkedel og Tørreskabe.

dertil med Afkøbning; Apotekeren bad derfor Direktionen om ved et passende Avertissement i Aviserne at ville lade indrykke den Visitationsforretning, som de Herrer af Collegio Medico havde afholdt hos ham 1787 den 24. September, ved hvilken Lejlighed ikke alene alle Medikamenter blev befundne fuldkomment gode, men alle de nye Indretninger og alt herhen hørende i den bedste Orden. Direktionen vilde imidlertid ikke indlade sig herpaa og fraraadede Pflugmacher selv at avertere. Det følgende Aar købte han en Del Inventar; heriblandt flere Ting, som han senere tog med sig til Kristianshavns Apotek, hvor endnu findes en Malmmorter med Kong Kristian den

Sjettes Navn og Aarstallet 1734, der sikkert er den samme, som Pflugmacher købte for 80 Rdl.

Københavns Ildebrand 1795 gjorde det af med Forholdet mellem Pflugmacher og Vajsenhuset. Den 6. Juni, da alle Gaarde paa Nytorv brændte, og Ilden begyndte i Raadhuset, tændtes om Middagen den første Ild i Stiftelsen, som laa, hvor nu Domhuset er; Ilden slukkedes med en Sprøjte, som førtes gennem Apotekets Urtekammer; om Eftermiddagen tog Ilden fat igen, og da var Huset fortabt. Pflugmacher fik af Magistraten Tilladelse til at anlægge et Haandapotek i Vartov; 21. September ophævedes hans Kontrakt, og af den af ham forudbetalte Afgift indtil 28. Oktober godtgjordes ham 384 Rdl. 4 $\frac{1}{2}$ 1 $\frac{1}{2}$; to Dage forinden havde Direktionen modtaget et Tilbud fra Apotekeren om at give Stiftelsen 2 Rdl. i ugentlig Leje af Privilegiet for den Tid fra 30. Juni, da han aabnede sit Udsalg i Vartov, og til 11. December, da han vilde tiltræde Kristianshavns Apotek.

Samme Dag Vajsenhuset brændte, sluttede han Købekontrakt med Müller om Kristianshavns Apotek; Skødet udstedtes i December Termin 1795. Apotekets to Lærlinge var Jørgen Hammer og Peter Müller; den første var udlært om faa Dage, den anden først om tre Aar, begge skulde de efter Læretiden tjene et Aar som Svende i Apoteket; for Resten af Müllers Læretid skulde Pflugmacher forsyne ham med alt fornødent, Linned undtagen, og til hans Udredning som Svend give ham en anstændig Klædning med alt Tilbehør. Pflugmachers Privilegium udstedtes 20. November 1795.

Apoteket bestod i 1795 af Forhus, Side- og Baghus; paa Forhuset var en Altan med Jærngelænder. Apotekslokalet var paa 3 Fag; det havde 2 Recepterborde, en stor Disk, hvorunder en Slagbænk og nogle Skuffer; denne Disk, der altsaa har tjent som Sovested, findes endnu i Apotekets Stødekammer. Over Bordet var under Loftet hæftet et antikt Jærnornament til at hænge Vægte paa; Apoteket var forsynet med et fast Urfuteral med Ur, foran det stod en lakeret og forgyldt Træpiedestal, hvorpaa stod en antik, bronceret Vase. Af Laboratoriets Indhold fremhæves to Digerereovne, en Smælteovn, tre Kobberdestillerekedler, et stort og to smaa indmurede Jærnkompurer, en Sublimereovn med Jærngryde, en stor Tørreovn med Jærnplader, to Destillerekapeller med tilhørende Jærngryder og Glasretorter, en stor Stenretort, en indmuret bornholmsk Stengiftmorter, en Morter af huggen Kamp, en stor Pulvermorter af norsk Marmor; ved Siden af Laboratoriet var et Chokoladeværksted paa to Fag med muret Gryde.

Pflugmacher udnævntes 9. August 1805 til Assessor i Sundheds-

ANDET MATERIALKAMMER.
Paa Bordet Bartholomæus' Morter.

kollegiet, hvilken Post han beklædte til sin Død; den 1. August 1829 tillagdes der ham Rang i sjette Klasse Nr. 1 efter Rangforordningen.

Assessoren har efterladt sig en Beregning over den aarlige Indtægt og Udgift ved Apoteket paa Kristianshavn i Aaret 1805. I dette Dokument findes den aarlige Udgift ansat til:

a. Renter af Apoteket med Inventarium og Varelager . .	1200	Rdl.
b. Til Bygningens og Inventariets Vedligeholdelse	200	—
c. Til 3 Medhjælpere	400	—
d. Kostpenge for 3 Medhjælpere og 2 Lærlinge	700	—
e. Kost og Løn for en Pige og en Skurekone	200	—
f. Til Ildebrand og Lysning	200	—
g. Tab ved Vegetabiliers Fordærvelse	100	—
h. Til Vedligeholdelse af Linned, Sengeklæder og Møbler for Folkene	100	—
i. Skatter af alle Slags	200	—
k. Til Assessorens og Familiens Underholdning	1200	—
	Ialt	<u>4500</u> Rdl.

Den aarlige Indtægt beregnedes til 8000 Rdl.; altsaa blev tilovers til at fornye Varelageret med eller til Indkøb af Varer for det næste Aar 3500 Rdl.³⁰⁾

Pflugmacher døde 21. Januar 1833. Han var den 11. November 1788 i Sengeløse Præstegaard blevet gift med Cecilie Margrete Brøndstorph, født 1769, Datter af Proprietær Mattias Brøndstorph; hun døde paa Kristianshavn den 25. Februar 1824.

Assessor Pflugmacher efterfulgtes af sin Søn *Gottfried Mattias Pflugmacher*, født 1792. Han undervistes i Borgerdydskolen til sit 15. Aar og fik ved Eksamen den 13. April 1807 en Sølvmedalje som Bevis paa Skoledirektionens Bifald; 1811 blev han privat dimitteret til Universitetet, blev Student i Oktober samme Aar og underkastede sig Examen philologicum den 14. April 1812. Han var nu i to Aar Discipel i Faderens Apotek, medens han paa samme Tid hørte Professor Hornemanns botaniske Forelæsninger; derefter læste han et Aar Kemi hos Professor Jens Smith, hvorpaa han den 28. Juni 1815 blev farmaceutisk Kandidat med enstemmig Laudabilis. Han var nu Medhjælper paa Kristianshavns Apotek, hvor Faderen dog ikke gærne saa, at han tog Del i de praktiske Arbejder; han skulde hellere fortsætte sine Studier; den 16. Februar 1818 blev han gift med Helene Marie Benthin. Han blev Apoteker 1833 og fik Bevilling 2. Maj samme Aar, men følte sig ikke paa sin rette Plads, hvorfor han otte Aar senere solgte Apotheket. Hans gode teoretiske Kundskaber medførte, at han blev en meget benyttet Manuduktør for de farmaceutiske Studerende, han overtog desuden Posten som Medicinalrevisor ved Frederiks Hospital; den 9. Januar 1868 døde han paa Frederiksberg.

Jørgen Kristian Hauberg var den næste Apotheker. Han blev født i Storehedinge den 22. November 1814; hans Forældre var Landmand og Brændevinsbrænder Peter Kristian Hauberg og Karen Sofie Wengel. Han var Discipel paa Ringsted Apotek fra Nytaar 1829 til Efteraaret 1832; i 1834 blev han farmaceutisk Kandidat med haud illaudabilis og konditionerede derefter paa Gammel Torvs Apotek i København til Foraaret 1839; i 1840 tog han Eksamen med Laudabilis efter at have købt Kristianshavns Apotek for 48,000 Rdl. Aaret før; han overtog det til Oktober Flyttedag dette Aar; Privilegium fik han 24. Juni 1841. I 1845 ombyggede han Ejendommens Forhus og udfoldede en stor Virksomhed som Apoteker; Apotheket paa Kristianshavn har alle Dage haft Betydning for Skibes Forsyning med Lægemidler; i de første Udgaver af Hornemanns bekendte Lægebog for Søfarende henvises ligefrem til Apothekets Levering og Komplettering af Skibskister.

Fra 1. Januar 1840 overtog Hauberg Driften af Apotheket paa Veterinærskolen, som den Gang laa paa Kristianshavn; han skulde drive det for egen Regning i fem Aar under Tilsyn af Læreren i Farmakologi. Apotekskalalet med tilhørende Indretninger samt Medicinal-

haven paa Sundby Overdrev overlodes Hauberg uden nogen Godtgørelse til Skolen, der sørgede for Vedligeholdelsen. Stiftelsen skulde i Apoteket købe alle de Lægemidler, den brugte til Behandling af syge Dyr til en Takst, der beregnedes saaledes, at Simplicia stedse skulde falbydes til de samme Priser, til hvilke Materialisterne i København solgte dem. Udsalget skulde i Førstningen finde Sted hele Dagen og om fornødent ogsaa om Natten ved en eksamineret Farmaceut, som tillige maatte assistere Skolens Lærer ved Elevernes Undervisning i Farmaci. Senere holdtes Apoteket kun aabent i Timerne fra 8—10 og fra 5—6. Fra 1. Januar 1845 forpagtede Hauberg Apoteket paa 10 Aar; han fungerede endvidere som Censor ved Skolens Eksaminer.³¹⁾

JØRGEN KRISTIAN HAUBERG.

Paa sin Ejendom Mineslyst i Ordrup dyrkede Hauberg forskellige medicinske Urter, i 1862 indrettede han Damplaboratorium ved Apoteket.

Sammen med Brygger, caud. pharm. Peter August Wogelius grundlagde han Bryggeriet i Rahbeks Allé, og efter at have solgt Apoteket i 1870 erhvervede han sammen med Mekanikus Hellerung Gamst og Lunds Jærnstøberi ved Vestervold.

I det farmaceutiske Understøttelsesselskab fungerede Hauberg som Revisor; fra 12. Marts 1860 til 23. December 1870 var han Assessor i Sundhedskollegiet. Hans praktiske Sans og Dygtighed gav ham meget andet Arbejde, saaledes var han Medlem af den private Laanebanks Bankraad, Bestyrelsesmedlem i de forenede Bryggerier og havde Sæde i det københavnske Asylselskabs Repræsentantskab; i en lang Aarrække var han Forstander for Kristianshavns Asyl, Kirkeværge for Vor Frelzers Kirke, Medlem af Direktionen for Døtreskolen paa Kristianshavn og af Bestyrelsen for de forenede Kirkeskoler, Medstifter af Kristianshavns Bospisningsforening og af Foreningen for billige Arbejderboligers Opførelse.

Hauberg blev 28. April 1841 gift med Margrete Sofie Arboe, født paa Kristianshavn den 14. April 1818, Datter af Skibskaptajn Tomas Arboe og Elisabeth Dorotea Sonne. Ved deres Sølvbryllup stiftede

de Assessor Haubergs og Hustrus Sølvbryllupslegat paa 1000 Rdl. til Kristianshavns Bespisningsforening; 25 Aar senere oprettede det alderstegne Ægtepar Assessor pharmacicæ Jørgen Kristian Haubergs og Hustrus Guldbryllupslegat med 20,000 Kroner, hvis Renter uddeles til trængende Borgere, deres Enker eller faderløse Døtre i Storehedinge.

Assessoren blev Ridder af Dannebrog den 28. Juli 1869 og Etatsraad paa sin Guldbryllupsdag; den 11. April 1899 endtes hans virk-

OFFICIN.

somme Liv. Blandt hans Børn er Apoteker Otto Ernst Hauberg i Randers.

Efter et smukt Ønske af dette Skrifts Udgivere hidsættes her Portrættet af Apotekets gamle Laboratoriekarl, som i henved halvtredsindstyve Aar har udført et trofast Arbejde i Haubergs og alle de følgende Apotekeres Tjeneste; hans Træk vil fremkalde mange Minder hos alle de Farmaceuter, der under hans Virksomhed har gjort Tjeneste paa Kristianshavns Apotek. *Jens Nielsen* blev født den 26. Januar 1829 i Borsholm, Tikøb Sogn. Tidlig faderløs kom han kun seks Aar gammel fra Hjemmet; 1844 fik han Plads i den borgerlige Klub i Helsingør, var en kort Tid i Bagerlære i samme By, men blev saa Tjener hos Kæmner ved Øresundstolden, Konferents-

raad Olrik; 1851 og 52 stod han ved 2. lette Bataillon, som havde Garnison i Tønningen og Husum, vendte efter endt Soldatertjeneste hjem til Helsingør og fulgte med Olrik til København, efter at Øresundstolden i 1857 var afløst, og Kæmnerembedet derefter nedlagt. Fra 1. Maj 1858 begyndte saa hans Tjenestear paa Apoteket, de sluttede først til November 1905, da han med en Pension trak sig tilbage til en velfortjent Hvile, som han endnu er rask nok til at nyde. Jens Nielsen repræsenterer et betydeligt Afsnit af Apotekets Historie; naar han fortæller om sit Arbejde fra hans første Aar paa Kristianshavn faar man et tydeligt Indtryk af, hvorledes Apoteksvirksomheden har udviklet sig i det halve Aarhundrede, han har taget sin Del af den.

JENS NIELSEN.

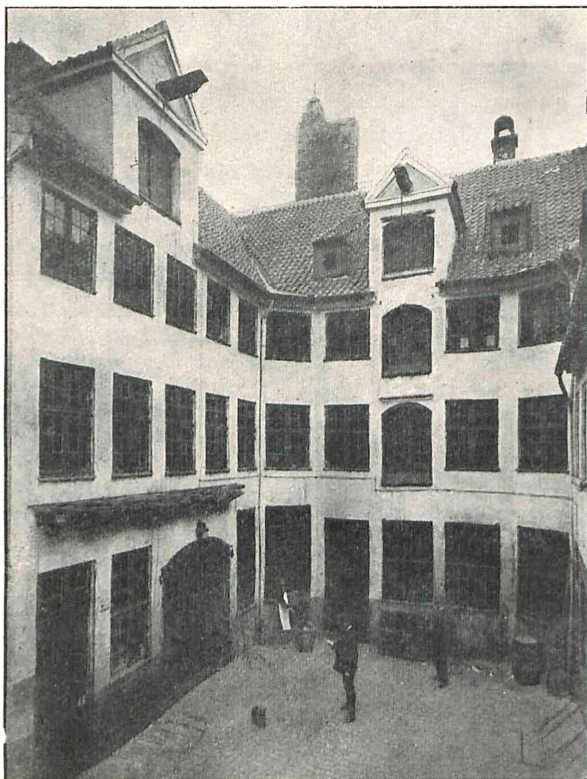
Haubergs Efterfølger var *Ludolf Viktor Kristian Emil Horn*, født i Kerteminde den 22. Maj 1842; Forældrene var Købmand Kristian Hempel Horn og Emilie Avgusta Holm; paa Københavns Svaneapotek var han Discipel fra 1. August 1858 til 1. August 1862, tog Fysikateksamen med 1. Karakter til begge Prøver; 1864 II blev han farmaceutisk Kandidat med Laudabilis, konditionerede 2½ Aar paa Nyt Apotek i København og i et lige saa langt Tidsrum paa Svaneapoteket samme Sted. Den 1. Oktober 1870 overtog han Kristianshavns Apotek, som han købte for 112,000 Rdl., Privilegium 22. Oktober s. A. Horn arbejdede utrætteligt i sit Apothek, hvor endnu adskillige praktiske Indretninger minder om hans Virksomhed. Han solgte det efter tolv Aars Forløb, da Apoteket i Sundby oprettedes, og blev Forpagter af Frederiks Hospitals Apotek indtil sin Død den 29. De-

LUDOLF VIKTOR KRISTIAN EMIL HORN.

cember 1903. Horn ægtede den 22. November 1876 Tyra Elisabet Glahn, født i København den 14. Juli 1852, Datter af daværende Kaptejn, senere General Paul Egede Glahn og Ottilie Alberta Karoline Elise Henriette Seyffarth.

Karl Frederik Friis Pedersen blev født den 27. Februar 1837 i Vindeby paa Lolland; hans Forældre var Gaardejer Rasmus Pedersen og Ellen Friis. Fra Maj 1851 til Oktober 1854 var han Discipel paa

APOTEKSGAARDEN.

Stuen i Baghuset Laboratorium, Materialkamre i de øvre Etager.

Nakskov Apotek; Medhjælpereksamen fik han med 1. Karakter baade til praktisk og teoretisk Prøve; med andet Hold 1856 tog han Kandidateksamen med Laudabilis og gjorde nu Tjeneste fra 1. August 1856 til 1. August 1862 paa Apotekerne i Nakskov og Køge; den 14. Maj det sidst nævnte Aar købte han Rødby Apotek, som han overtog 1. Avgust (Privilegium 28. September) og ejede i 19 Aar. I Rødby var Pedersen Medlem af Byraadet og af Overligningskommissionen, Bestyrer af Lollands Spare- og Laanebanks Filial fra 1872 til 1. Januar 1883, desuden Eksaminator

ved Medhjælpereksamen i Lolland-Falsters Stift 1875—82. I Maj 1881 solgtes Apoteket til Fratrædelse 1. Oktober; i December 1882 erhvervede Pedersen sig Kristianshavns Apotek og tiltraadte det 1. April 1883 (Privilegium 28. April). Apoteker Pedersens Kundskaber og Virkelyst førte her til en grundig Ombygning af flere af Lokalerne, der udvidedes og bragtes i en mere tidsmæssig Stand, ligesom han anlagde et analytisk Laboratorium, hvori han kunde dyrke sit Ynd-

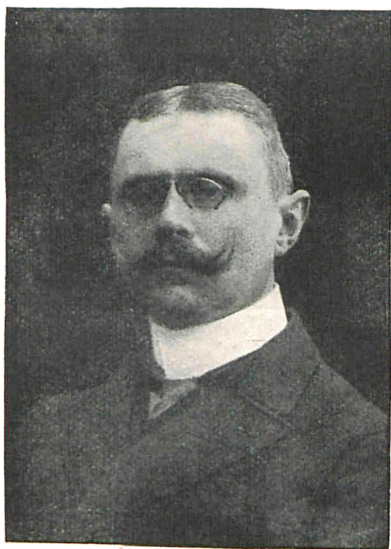
lingsfag Kemien. Hans Arbejdsævne toges ogsaa i København i Brug af det offentlige; fra 1887—90 var han Medlem af den farmaceutiske Eksamenskommission, der bestod indtil Oprettelsen af den farmaceutiske Læreanstalt. Pedersens Interesse for det farmaceutiske Undervisningsvæsen førte ham ogsaa ind i den Kommission, der i 1887 af Justitsministeriet nedsattes for at foreslaa Forbedringer i Farmaceuternes Undervisning. Den 6. Avgust 1887 udnævntes han til Ridder af Dannebrog.

KARL FREDERIK FRIIS PEDERSEN.

Apoteket paa Kristianshavn solgtes i 1889; den 1. Januar 1890 overgik det til nedennævnte Besiddere. Karl Pedersen levede derefter som

Privatmand i København; i Avgust 1893 udnævntes han til den første farmaceutiske Visitator for Danmark, en Post, han dog paa Grund af Sygdom saa sig nødt til at opgive faa Maaneder efter.

Karl Pedersen blev 10. Oktober 1862 gift med Marie Antoinette Jessen, født i Vindeby den 13. Oktober 1839, Datter af Skovballegaards Ejer Hans Jessen og Marie Hansen.

Efter næsten 42 Aars Ægteskab afsluttedes Apoteker Pedersens virksomme Liv den 10. Maj 1904.

Hans Rasmus Viktor Pedersen og *Johan Kristian Ammentorp Jüulmann* overtog Kristianshavns Apotek den 1. Januar 1890 og fik Bevilling til at drive det den 20. Februar s. A.

Pedersen er Søn af foregaaende og født i Rødby den 11. September 1864. Han var Discipel hos den dygtige Apoteker Frederik Stoud Lassen i Nykøbing paa Falster fra 1. November 1879 til 1. November 1881 og derefter paa Rødby Apotek til

1. November 1882, da han blev Examinatus pharmaciæ med to første Karakterer, hvorpaa han konditionerede paa Københavns Svaneapotek fra 1. Januar 1883 til 1. August samme Aar; efter at have taget farmaceutisk Kandidatskamen med første Hold 1885 og Laudabilis, var Viktor Pedersen Medhjælper paa Vesterbro Apotek i København fra 1. Maj 1885 til 1. August 1886 og derefter hos Faderen, indtil han selv blev Apoteker.

Viktor Pedersen er Censor ved farmaceutisk Medhjælpereksamen,

KRISTIANSHAVNS APOTEK, TORVEGADE 19.

Næstformand i Bestyrelsen for Aktieselskabet Skandinavisk Sygeforsikrings-selskab *Gefion*, Medlem af Bestyrelsen i Københavns Understøttelsesforening og i Aktieselskabet Kristianshavns Arbejderboliger. I høj Grad er han optaget af

Grundejerspørgsmaal og særligt af kristianshavnske; derfor er han Formand for Kristianshavns Grundejerforening, Medlem af Bestyrelsen for Fællesrepræsentationen for de københavnske Grundejerforeninger og for Grundejernes

Renholdningsselskab, af Tilsynsraadet

i Grundejernes Hypotekforening, af Bankraadet i Københavns Grundejerbank og Formand for Bestyrelsen i Aktieselskabet Bakteriologisk Laboratorium *Ratin*.

Apoteker Pedersen har en urokkelig Tro paa Kristianshavns Fremtid, i Skrift og Tale virker han for en forbedret Bebyggelse, for Udvidelsesmuligheder, for at indprænte Hovedstadens Beboere, hvilke Fordele der er forbundne med at bo paa Kristianshavn, hvor

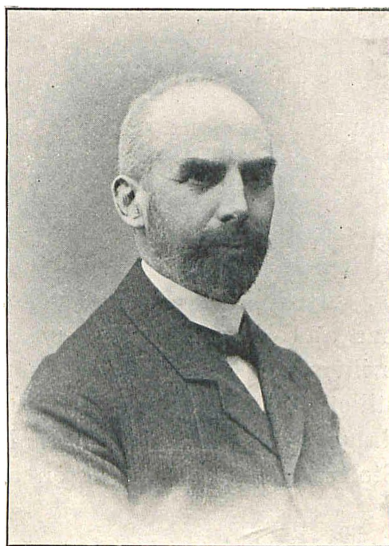
der er nær til det friske Pust fra Kalvebodstrand og Køgebugt. Ung som han er, har han Udsigt til at se adskillige af sine Planer virkeliggjorte.

Juulmann er født paa Taarnborggaard ved Korsør den 10. Avgüst 1859 og Søn af Godsforvalter Johan Kristian Juulmann og Elisabet Kirstine Hansine Ammentorp.

Han var Discipel paa Københavns Løveapotek fra 3. Oktober 1876 til 7. Januar 1880, da han blev Medhjælper med to første Karakterer; som Examinatus gjorde han Tjeneste paa Løveapoteket til 30. Juni 1880, og paa Nyborg Apotek fra 1. Avgüst 1880 til 1. Avgüst 1881. I Januar 1883 blev han farmaceutisk Kandidat med Laudabilis og var derefter Medhjælper paa Københavns Løveapotek fra 1. Februar 1883 til 1. Maj 1885 og paa Farimagsgades Apotek fra 1. Maj 1885 til 1. December 1889.

Apoteker Juulmann er Medlem af Direktionen for Kristianshavns Døtreskole og Repræsentant i Københavns Grundejerbank; i Københavns Apotekerforenings Takstudvalg har han haft Sæde siden 1891 og er nu dets Formand.

Gift 8. November 1895 i København (St. Jakobs Kirke) med Hedevig Hald, født i Nibe den 20. Avgüst 1867, Datter af Kancelliraad, By- og Herredsfoged Søren Jørgen Teodor Hald og Hedevig Kristiane Bunde.

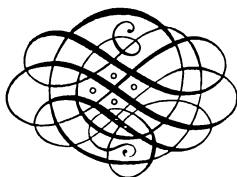

J. Juulmann

Kun ved særlige Lejligheder mindes man ved Navnet Akselstad om den Mand, der befæstede Køpmannæhafns Fremtid; anderledes med den Del af Hovedstaden, til hvilken man kommer ad Knippels- og Langebro; her slipper man ingen travl Arbejdsdag Mindet om den virksomme, pligtopfyldende Konge, som gav Kristianshavn sit Navn. Herude arbejdes paa den trange Plads med en egen Iver; Havnen afgrænser Bydelen paa den ene, Volden paa de andre Sider, imellem disse to Linier skal al Virksomhed foregaa. Medens man fra visse Punkter af Storkøbenhavn kan gaa sin halve Mil før det erfares, at man bor i en Søstad, behøver Kristianshavneren ikke at gaa mange

Skridt, før han er ved Vandet og kan følge de skiftende Indtryk, det medfører. Paa Kristianshavn ser man tydeligere end noget andet Sted i Byen, hvorledes vore Forfædre har bygget og boet, her mødes gammelt og nyt; det nye har i de senere Aar taget stærkere Fart, smukke Huse vil blive fulgte af smukke Anlæg, hvortil Voldene snart kunde omdannes. Da kunde der maaske ogsaa blive Tale om at smykke et saadant Anlæg med et Mindesmærke for Kristianshavns-apotekeren Frantz Henrich Müller, hvem Danmark skylder Grundlæggelsen af en nu verdenskendt Kunstindustri; hans Samtid tænkte paa at rejse ham en Statue, men gjorde det ikke; netop nu, da Fabriken ved Hjælp af hans Optegnelser og Anvisninger har genfremstillet Ting, som han har været med at skabe, var der Grund til at drage hans Minde frem, Landets Farmaceuter skal huske, at de med Stolthed kan kalde ham en af deres.

HENVISNINGER.

- 1) O. Nielsen: Kjøbenhavns Diplomatorium VII. S. 485.
- 2) Supplikprotokol 1705. 3. Kvartal. 339.
- 3) Indlæg til Sjællandske Tegnelser LV. 318—19.
- 4) Sjællandske Tegnelser LV. 212—13.
- 5) Erik Pontoppidan: Origines Hafniensis Khn. 1760. S. 349—50.
- 6) Sjællandske Tegnelser LV. 318—19.
- 7) Indlæg til Sjællandske Tegnelser LV. 357—58.
- 8) Indlæg til Sjællandske Tegnelser LV. 513—14.
- 9) Sjællandske Tegnelser LV. 357—58. (K. D. VII 772.)
- 10) Sjællandske Tegnelser LV. 513—14. (K. D. VII 789.)
- 11) Indlæg til Sjællandske Registre Nr. 44. 250.
- 12) Sjællandske Registre Nr. 44. Fol. 250. Nr. 34.
- 13) Kallundborg Tingbog 1703—14. Fol. 392.
- 14) Kallundborg Tingbog 1703—14. Fol. 410.
- 15) Christians Hafns Indqvarterings Mandtal Anno 1708.
- 16) Register over Lig af Vor Frelsers Sogn fra $\frac{1}{10}$ 1711 til 1771. Forfattet af Klokker Peter Petersen, tilendebragt 1843. (Provinsarkivet for Sjælland o. s. v.)
- 17) Christians Hafns Indqvarterings Mandtal 1717.
- 18) Supplikprotokol 1723, 2. Halvaar. 140.
- 19) Supplikprotokol 1724, 2. Halvaar. 574.
Københavns Magistrats Kopibog 1722—24.
- 20) — — — 1731—33. S. 560.
- 21) Supplikprotokol 1735, 1. Halvaar. 166.
Generalkommissariatet for Søetaten. Correspondanceprotokol fra $\frac{10}{11}$ 1735 — $\frac{28}{7}$ 1736. Nr. 49. Fol. 287 og 318.
Københavns Magistrats Kopi- og Erklæringsbog 1735—36. S. 151.
- 22) Supplikprotokol 1750, 1. Halvaar. 187.
- 23) Supplikprotokol 1757, 1. Halvaar. 352.
- 24) Underfogden Anders Grønlunds Eksekutionsprotokol 1785. Nr. 13. S. 126—28, 374—78, 436—39.
- 25) Collegii medici Forhandlingsprotokol.
- 26) Sjællandske Registre 1766—68 Nr. 79. Fol. 775 og Indlæg.
- 27) Collegium medicum Forhandlingsprotokol.
- 28) Københavns Magistrats Kopibog $\frac{1}{10}$ —ultimo December 1771. N. 164.
- 29) Berlingske Tidende 1. Spt. 1806.
Til Fremstilling af Müllers Levned er for en Del benyttet: C. Nyrop: Frantz Henrich Müller, Den kgl. danske Porcellænsfabriks Stifter, Personalhistorisk Tidsskrift 4. R. IV B.
- 30) Johann Daniel Herholdt: Et Bidrag til Pharmaciens og Medicinaltaxtens Historie i Danmark. Kiøbenhavn 1811. S. 90—91.
- 31) H. C. Tscherning: Efterretning om den Kongelige danske Veterinærskole. Kh. 1854. S. 59 og 112.